

RAPPORT
van de
ONDERZOEKSCOMMISSIE SEKSUEEL MISBRUIK
in de
OUD-KATHOLIEKE KERK NEDERLAND

I. INHOUDSOPGAVE

II. INLEIDING	4
III. OPDRACHT EN WERKWIJZE	6
A. Opdracht	6
B. Voorzieningen	7
C. Werkwijze	8
IV. BEVINDINGEN	10
A. De lijst van zeven	10
Casus 01	11
Casus 02	14
Casus 03	18
Casus 04	19
Casus 05	19
Casus 06	20
Casus 07	20
B. De gesprekken met slachtoffers	23
C. Algemene thema's	24
V. AANBEVELINGEN EN VOORSTELLEN	28
A. Aanbevelingen	29
B. Toelichting op de aanbevelingen.	30
1. Hoogste prioriteit slachtoffer	30
2. Vertrouwenspersonen (intern)	32
3. In opleiding en pastorale praktijk aandacht voor seksueel grensoverschrijdend gedrag	34
4. Enige onderwerpen in het personeelsbeleid verdienen nadere aandacht.	37
Vastleggen, beheer en raadpleging van gegevens van medewerkers	37
De VOG (Verklaring Omtrent het Gedrag)	38
Personeelsdossiers en Personeelsfunctionaris	38
-De Personeelsfunctionaris-	39
5. Het meldpunt voor slachtoffers van seksueel misbruik nader bezien	42
SMPR (Seksueel Misbruik in Pastorale Relaties)	42
Meldpunt OKKN nieuwe stijl	43
Hulp en bemiddeling	44
Pastorale zorg	45
	2

6. De klachtenprocedure nader bezien	46
De klachtencommissie	46
De hoorzitting	47
De rol van de diocesane bisschop	48
7. Daadkrachtig en slagvaardig bestuur?	50
VI. BIJLAGEN	52
Bijlage 1 – Herderlijke boodschap d.d. 4 mei 2017	52
Bijlage 2 – Opdracht onderzoekscommissie	53
Bijlage 3 – Protocol OZC seksueel misbruik OKKN	54
Bijlage 4 – Advies klachtencommissie (geanonimiseerd)	57
Bijlage 5 – Brief n.a.v. advies klachtencommissie (geanonimiseerd)	59
Bijlage 6 – Schikking (geanonimiseerd)	61
Bijlage 7 – Afkortingen	62

II. INLEIDING

Als -en wellicht nog meer doordat- in april 2017 bekend wordt dat in Cambodja een priester van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland (verder: OKKN) is gearresteerd op verdenking van een zedenmisdrijf, raakt de OKKN-gemeenschap in rep en roer. Het is in een periode waarin de problematiek van het seksueel misbruik ook elders in verschillende geledingen van de samenleving voor onrust zorgt of had gezorgd. Nu dus ook in de OKKN. Er wordt een crisisteam geformeerd ⁽¹⁾, er worden persconferenties of persverklaringen gegeven, een herderlijke boodschap wordt gezonden aan geestelijken, kerkbesturen en parochies, en er worden bijeenkomsten in parochies belegd. In de Volkskrant verschijnt een interview met een slachtoffer. Het gaat daarin weliswaar niet om een slachtoffer van deze priester, maar diens zaak is wel de aanleiding daartoe. Intussen is duidelijk geworden dat er in de afgelopen decennia meer gevallen van seksueel onaanvaardbaar gedrag zijn geweest. Twee daarvan zijn in de publiciteit gekomen (de priester in Cambodja en de priester uit het interview in de Volkskrant); andere waren in kleinere kring bekend ofschoon er mede door het geruchtencircuit steeds meer mensen op de hoogte waren.

Uit een verkenning van het crisisteam blijkt dan dat er in de afgelopen decennia bij zeven geestelijken sprake is geweest van onaanvaardbaar seksueel gedrag. Daarvan zijn overigens meer dan zeven personen slachtoffer geweest. Van de zeven daders waren er op dat moment vijf overleden.

Op grond van deze verkenning besluit het Collegiaal Bestuur (het CB) tot een onafhankelijk onderzoek naar het probleem van het seksueel misbruik.⁽²⁾

Op 19 oktober 2017 benoemt het Collegiaal Bestuur een onderzoekscommissie (hierna ook: de commissie of de ozc). Als secretaris wordt benoemd mw. mr. A.M.T. Denekamp-Mulder; als leden: mw. drs. L. Erftemeyer en dhr. drs. A.A.M. Oostveen; en als voorzitter: dhr. mr. G.A.M. Stevens. Secretaris, leden en voorzitter van de commissie hebben allen een uitgebreide ervaring met de problematiek van seksueel misbruik als lid van de klachtencommissie seksueel misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk.

¹ bestaande uit de beide bisschoppen, mevrouw M. Konings-Roobol en dhr. D. van Maaren

² Zie bijlage 1 Herderlijke boodschap d.d. 4 mei 2017

De commissie krijgt een tweeledige opdracht; kort gezegd:

- recht doen aan de slachtoffers;
- maatregelen voorstellen ter voorkoming van seksueel misbruik binnen de OKKN.⁽³⁾

Mevrouw M.J.E. Konings-Roobol, algemeen secretaris van het CB, fungeert als aanspreekpunt voor de commissie.

In de navolgende hoofdstukken zal nader worden ingegaan op de werkwijze en doelstellingen. De onderzoekscommissie hecht er aan hier al te vermelden dat de kerkleiding de onafhankelijkheid van de commissie volledig heeft gerespecteerd en dat wij in alle vrijheid ons werk hebben kunnen doen. Een woord van waardering en dank is bovendien op zijn plaats voor mevrouw Konings-Roobol voor haar ondersteuning en hulp waar we die nodig hadden.

In dit document worden regelmatig afkortingen gebezigd. Doorgaans worden die pas gebruikt nadat de afkorting tussen haakjes is vermeld na de volledige terminologie. Daarnaast is in bijlage 7 een lijst met afkortingen opgenomen zodat de lezer ze desgewenst kan opzoeken.

In dit onderzoeksrapport wordt afwisselend gesproken over “kerkelijk gezag”, over “kerkelijke gezagsdrager”, over “kerkleiding” en over “de kerk”. De reden daarvan is de volgende. Omdat niet altijd duidelijk was wie of welk orgaan in een bepaalde situatie verantwoordelijk kon/moest worden gehouden is er voor gekozen om een ook door onze gesprekspartners vaak gebruikte algemenere term over te nemen.

³ zie bijlage 2 Opdracht onderzoekscommissie

III. OPDRACHT EN WERKWIJZE

A. Opdracht

Het doel van het onderzoek is tweeledig:

1. recht doen aan de slachtoffers; en
2. voorstellen doen ter voorkoming van seksueel misbruik binnen de OKKN.

Daarbij gaat het er niet om het falen van de kerk aan de kaak te stellen of schuldigen aan te wijzen. ⁽⁴⁾

De onderzoekscommissie (ozc) heeft dan ook, conform haar opdracht, zoveel mogelijk geprobeerd de privacy van personen te waarborgen en (daardoor) te voorkomen dat het onderling vertrouwen onder druk wordt gezet. Weliswaar pleitten sommige gesprekspartners voor "alles benoemen en bekendmaken", maar de ozc zal dat om bovengenoemde reden niet doen, nu het voor haar conclusies en aanbevelingen ook niet noodzakelijk is.

ad 1. Recht doen aan de slachtoffers

De OKKN kent sedert 1 april 2009 een procedure voor de behandeling van klachten inzake seksueel misbruik. Artikel 12 van de regeling bepaalt dat deze niet van toepassing is op klachten die zijn ontvangen vóór de inwerkingtreding van deze regeling (1 april 2009). De onderzoekscommissie heeft dat aldus geïnterpreteerd dat klachten over seksueel misbruik, ook al heeft dat seksueel misbruik vóór 1 april 2009 plaatsgevonden, wel volgens deze regeling kunnen worden behandeld, indien de klacht na 1 april 2009 is ingediend. De commissie leidt dat af uit het feit dat het de uitdrukkelijke bedoeling van het CB is geweest dat de onderzoekscommissie in zo'n geval tevens als klachtencommissie kan optreden. Dat is ook de reden dat de onderzoekscommissie, gesteund door de kerkelijke leiding, "op zoek" is gegaan naar mogelijke klachten over seksueel misbruik van zowel vóór als van na 1 april 2009. Zowel het CB alsook de commissie heeft immers eventuele slachtoffers uitdrukkelijk uitgenodigd zich bij de commissie te melden.

Dat kon telefonisch of via de website "verbreek de stilte" van Slachtofferhulp Nederland (SHN), alsook per e-mail rechtstreeks bij de secretaris van de commissie. Daarnaast is het in enkele gevallen voorgekomen dat de commissie zelf op grond van de voorhanden documentatie, of op grond van gesprekken met een getuige ⁽⁵⁾, een slachtoffer heeft benaderd, of heeft doen benaderen door die getuige.

⁴ zie bijlage 1 Herderlijke boodschap d.d. 4 mei 2017

ad 2. Voorstellen doen ter voorkoming van seksueel misbruik binnen de OKKN.

Zowel bij 1 als bij 2 gaat het om het onderzoeken van gevallen van seksueel misbruik. Daarbij gaat het zowel om nieuwe gevallen, alsook om gevallen die zich eerder hebben voorgedaan. Voor beide geldt dat daarmee in beeld gebracht kan worden waar binnen de OKKN de risico's liggen. Bij 1 ligt echter in de eerste plaats de nadruk op erkenning en genoegdoening ten behoeve van het slachtoffer. Dat betekent dat het vergaren en nader onderzoeken van feiten en omstandigheden met betrekking tot zowel de reeds bekende alsook de nieuwe gevallen dienstig is aan beide doeleinden. In beide gevallen geldt voor de commissie overigens als richtsnoer dat zij de gegevens die aan haar worden toevertrouwd ook vertrouwelijk behandelt. Daarbij gaat het niet zo zeer om de feiten zelf, als wel om de herleidbaarheid daarvan tot personen. Ofschoon de commissie dat richtsnoer zeer serieus heeft genomen, dient daarbij wel te worden bedacht dat het om een kleine, bijna familiale gemeenschap gaat, dat sommige zaken in de publiciteit zijn geweest en dat leidinggevende functionarissen door hun positie wellicht al snel herkend kunnen worden.

In de gesprekken met diverse betrokkenen is ook gesproken over organisatorische en bestuurlijke onderwerpen, als dat van belang was voor het onderzoek en/of de waardering van de situaties rondom het seksueel grensoverschrijdend gedrag. Soms gebeurde dat naar aanleiding van vragen van de commissie maar vaak ook waren het de gesprekspartners die het in dat verband kennelijk belangrijk achtten en het op eigen initiatief naar voren brachten. Ook deze informatie heeft de ozc gebruikt bij het formuleren van haar aanbevelingen.

B. Voorzieningen

Ten behoeve van de uitvoering van de opdracht moesten voorzieningen worden getroffen. Allereerst was uiteraard een goed bereikbaar meldpunt nodig, bemenst met deskundige personen en voldoende onafhankelijk van de

⁵ onder getuige wordt hier verstaan een persoon die kennis draagt van seksueel misbruik door een kerkelijke functionaris. Dat hoeft niet iemand te zijn die het zelf heeft waargenomen, maar kan ook iemand zijn die het heeft vernomen van een slachtoffer of er weet van heeft "van horen zeggen".

OKKN. Daarnaast was behoefte aan fysieke (kantoor)ruimte om mensen te ontvangen. Ook hiervoor gold dat het een goed bereikbare en een "neutrale" locatie moest zijn. Slachtofferhulp Nederland (SHN) bleek bereid deze faciliteiten beschikbaar te stellen. Daardoor konden we beschikken over een uitermate vertrouwde en betrouwbare omgeving voor zowel slachtoffers alsook voor andere mensen die bereid waren de o.z.c. te informeren. Aldus fungeerde SHN in brede zin als een voorportaal; dat wil zeggen als meldpunt voor mensen die om welke reden dan ook in contact wilden treden met de onderzoekscommissie, maar ook als eerste opvang voor hulpverlening. De geschoolde medewerkers van SHN boden deze mensen een luisterend oor en stelden samen met de beller vast wat zij voor hem of haar konden betekenen. Daarbij is o.m. te denken aan:

- emotionele ondersteuning;
- hulp bij het doen van een melding bij de onderzoekscommissie OKKN;
- hulp bij het nagaan of (strafrechtelijke) aangifte nog mogelijk is;
- doorverwijzing naar (algemene of juridische) hulpverlening.

Indien nodig of gewenst hebben we steeds gebruik kunnen maken van kantoorruimtes van SHN. Vooral voor het ontvangen van slachtoffers, maar ook voor gesprekken met mensen die ongekend wilden blijven voor de eigen organisatie was dat van belang.

We zijn SHN daar zeer erkentelijk voor.

Daarnaast bestond voor mensen die van dat meldpunt om welke reden dan ook geen gebruik wilden maken, de mogelijkheid om per e-mail rechtstreeks contact op te nemen met de secretaris van de onderzoekscommissie.

C. Werkwijze ⁽⁶⁾

De commissie is begonnen met het bestuderen van de documentatie van het crisisteam die beschikbaar was op het bisschoppelijk bureau. Op grond van de gegevens en vraagtekens die dat opleverde heeft de commissie personen gehoord. Die gesprekken leidden vaak weer naar andere (hoofdrol)spelers in deze kwestie. Er bleek een grote bereidheid tot medewerking.

Ook hebben informanten zich spontaan gemeld. In totaal heeft de commissie ruim veertig gesprekken gevoerd, variërend in duur van anderhalf tot vier uur; soms met meerdere gesprekspartners tegelijkertijd. Tien van de gesprekken waren met slachtoffers, van wie sommigen het "slechts wilden melden";

⁶ Zie bijlage 3 Protocol Onderzoekscommissie Seksueel Misbruik OKKN

anderen hadden behoefte aan een gesprek met de commissie vanwege onvrede over een eerder afgehandelde klacht dan wel over de reactie/opstelling van de toenmalige kerkleiding.⁷

Wij danken al diegenen die de stap hebben kunnen en willen zetten om hun informatie met de onderzoekscommissie te delen. Daardoor hebben wij een zodanig inzicht in de problematiek gekregen dat we in staat zijn op grond van deze bevindingen op een aantal punten met aanbevelingen of voorstellen te komen.

⁷ zie ook onder IV. B. De gesprekken met slachtoffers

IV. BEVINDINGEN

Zoals gezegd heeft het crisisteam zijn documentatie beschikbaar gesteld aan de onderzoekscommissie. Die had vaak betrekking op oude gevallen van seksueel misbruik, de zogenaamde "lijst van zeven".

Die lijst van zeven was steeds een belangrijk thema in de gesprekken die de commissie heeft gevoerd. Daarnaast heeft de commissie gesproken over andere thema's die haar belangrijk voorkwamen. De gesprekken zijn gevoerd met personen die zichzelf hebben gemeld alsook met leidinggevenden, functionarissen en andere personen die de commissie zelf heeft uitgenodigd op basis van de bestudeerde documentatie en de inzichten, verkregen uit de door haar gevoerde gesprekken.

Hierna onder A wordt eerst stilgestaan bij de lijst van zeven en de bevindingen die iedere zaak opleverde. Tijdens het onderzoek zijn geen namen van andere daders naar voren gekomen dan die op de lijst van zeven vermeld. Wel hebben zich enkele personen gemeld die niet eerder bekend waren als slachtoffer van een van de daders op de lijst van zeven.

Onder B treft u een samenvatting van gesprekken met de slachtoffers aan en de daarin verkregen inzichten van de ozc.

Onder C komen de bevindingen van de commissie aan de orde die betrekking hebben op de meer algemene thema's die de commissie tegenkwam tijdens haar onderzoek.

A. De lijst van zeven

Algemeen

De "lijst van zeven" bleek tijdens de gesprekken bij veel gesprekspartners min of meer bekend te zijn; ofwel uit eigen wetenschap, ofwel uit rechtstreekse informatie van betrokkenen, ofwel uit het geruchtencircuit.

Deze "gevallen" worden hierna besproken zonder vermelding van namen. Zelfs initialen worden niet gebruikt, omdat ook die gemakkelijk de anonimiteit doorbreken. Daarom zijn de casus slechts genummerd en wordt over "gevallen", "zaken" of "casus " gesproken. Een casus heeft betrekking op één dader, maar kan meerdere slachtoffers omvatten. Volledige anonimiteit zal waarschijnlijk niet haalbaar zijn vanwege de publiciteit rond enkele zaken, door de bekendheid ervan bij sommigen doordat ze er mee te maken hebben gehad

of door de bekendheid in grotere kring vanwege het reeds eerder vermelde geruchtencircuit. Om niet meer dan nodig prijs te geven omtrent de identiteit zullen zo mogelijk woorden die verwijzen naar mannelijke of vrouwelijke personen worden vermeden.⁸

Casus 01

Dit betreft een zaak die in 2017 in de publiciteit kwam doordat de betrokkene in Cambodja werd gearresteerd op verdenking van een zedenmisdrijf. Deze kwestie riep meteen herinneringen op aan een eerdere zaak. In 2001 namelijk was door de ouders van een slachtoffer melding gemaakt van seksueel misbruik door dezelfde persoon in de jaren negentig van de vorige eeuw. Aannemelijk is dat er toen sprake is geweest van grensoverschrijdend seksueel gedrag alsmede van seksueel misbruik tegenover dit slachtoffer.

Zowel in de periode waarin het seksueel misbruik heeft plaatsgevonden alsook ten tijde van de melding ervan in 2001 was de dader nog geen functionaris van de OKKN. Wel was deze in 2001 in opleiding tot pastoor. Dat is de reden dat die melding in 2001 niet heeft plaatsgehad bij de OKKN, maar bij een bestuur van een andere organisatie onder wiens gezag de als dader aangewezen persoon toen viel. Dat bestuur heeft zijn verantwoordelijkheid genomen en de melding onderzocht. Er zijn toen ook maatregelen getroffen door dat bestuur. Tijdens deze procedure trad als vertrouwenspersoon van de beschuldigde onder andere een pastoor van de OKKN op.

Omdat deze beschuldigde intussen in opleiding was voor een kerkelijk ambt in de OKKN, heeft dat andere bestuur onder meer als voorwaarde gesteld dat de beschuldigde de kerkelijke gezagsdrager van de OKKN in kennis zou stellen van deze melding. Dat is gebeurd door de beschuldigde tezamen met zijn vertrouwenspersoon (-personen). De aartsbisschop heeft deze pastoor verzocht om betrokkene te begeleiden. Zowel uit de gedragingen van de pastoor alsook uit de overgelegde schriftelijke bescheiden blijkt dat deze pastoor die taak ook op zich heeft genomen.

⁸ Ook om veelvuldig gebruik van combinaties als "zijn/haar" e. d. te vermijden -hetgeen de leesbaarheid niet ten goede zou komen- zal daarom vaak gekozen worden voor de onzijdige of mannelijke variant. Dat geldt ook bij verwijzingen als "zijn" verhaal of het speelt "hem". Dus in die gevallen geldt de op het oog mannelijke vorm ook indien het om vrouwelijke personen gaat.

De op dat moment ontvangen informatie was zodanig dat de aartsbisschop na overleg met de toenmalige bisschop van Haarlem heeft besloten betrokkene nog een kans te geven in de verdere opleiding tot pastoor.

Op grond van de bestudeerde stukken acht de commissie het zeer onwaarschijnlijk dat aan de bisschoppen toen een volledig beeld is gepresenteerd van hetgeen er aan de hand was geweest. Dat gold ook -en zelfs in versterkte mate- voor de personen die advies hebben gegeven over de wijding tot pastoor. Bij die consultatie in 2003 gaven twee personen (dat is ongeveer één tiende van het totale aantal stemmen) een negatief dan wel kritisch advies. De aartsbisschop besluit vervolgens tot wijding van betrokkene, ervan uitgaande dat de eerdergenoemde vertrouwenspersoon zou blijven optreden als begeleider.

Ongeveer tien jaar later (2012) wendt een familielid van het slachtoffer zich tot de aartsbisschop en vertelt over de schade die een en ander heeft toegebracht aan het gezin. Door dat gesprek ontstaat voor de aartsbisschop een ernstiger beeld van hetgeen was gebeurd dan hem tot op dat moment was voorgehouden.

In maart 2013 wordt betrokkene benoemd in het luchthavenpastoraat door de bisschop van Haarlem en valt daardoor niet meer onder de verantwoordelijkheid van de aartsbisschop. De bisschop van Haarlem wordt bij die gelegenheid niet geïnformeerd over het voorval van 2001 bij de andere organisatie. Wel heeft betrokkene in 2015 zelf de bisschop van Haarlem ingelicht over zijn geaardheid.

Vermelding verdient nog dat betrokkene regelmatig (privé-)reizen maakte naar Cambodja, waar hij in 2017 wordt aangehouden, waarna hij op 20 april 2017 door de bisschop van Haarlem wordt geschorst in zijn functie van luchthavenpastor op Schiphol en als dienstdoende geestelijke.

Op het moment van schrijven van dit rapport is nog niets bekend over het verloop van het justitieel optreden in Cambodja.

Wat opvalt

1. In deze casus is geen sprake geweest van een klacht of melding binnen de OKKN.

2. Voorts valt op de gebrekkige informatie waarover de kerkelijke leiding heeft beschikt. Weliswaar ging het over een incident dat zich had afgespeeld voordat betrokkene functionaris van de OKKN was, maar toen de kwestie naar buiten kwam en door het bestuur van de andere organisatie werd behandeld, was de betrokkene wel al in opleiding voor een functie binnen de OKKN. Een van de voorwaarden die het andere bestuur aan betrokkene stelde was het informeren van de aartsbisschop. Dat is gebrekkig gebeurd. De geaardheid van betrokkene is toen aan de orde geweest. Echter, bepaalde onderdelen of aspecten van het seksueel misbruik (aard en duur) - bepaald geen onbelangrijke feiten - zijn niet duidelijk aan de orde gekomen. Kennelijk vormde de verkregen informatie onvoldoende reden om zwaardere maatregelen te treffen. De aartsbisschop ging er van uit dat de door betrokkene zelf gekozen vertrouwenspersoon hem zou blijven begeleiden. Het lijkt er echter sterk op dat de betrokkene door de vertrouwenspersoon (-personen) vanuit de OKKN de hand boven het hoofd is gehouden, en dat de informatie aan de kerkleiding gebrekkig is geweest. Hoe dan ook, er werd kennelijk van de kant van de kerkleiding (daardoor?) geen aanleiding gezien voor een gedegen onderzoek naar de aard en toedracht van het gesignaleerde seksueel misbruik. Zo is bijvoorbeeld nooit gesproken met het slachtoffer.

Iets dergelijks gebeurt bij de verandering van functie: van pastoor in het bisdom Utrecht naar de functie in het luchthavenpastoraat in het bisdom Haarlem. Een onderzoek naar het functioneren in de vorige functie is niet ingesteld. Bij die gelegenheid wordt daarover ook geen informatie verstrekt, noch gevraagd. Wel licht betrokkene zelf in 2015 de bisschop van Haarlem in over zijn geaardheid. In die periode maakt betrokkene regelmatig (privé-) reizen naar (een bepaald gezin in) Cambodja.

In het licht van het voorgaande is het inderdaad verwonderlijk dat er "geen alarmbellen zijn gaan rinkelen" zoals meerdere gesprekspartners opmerkten.

3. Zelfs nadat de informatie beschikbaar was ging betrokkene nog regelmatig mee als begeleider bij jongeren-weekends voor kinderen van 11 en 12 jaar. Ook daar gingen geen alarmbellen rinkelen.
4. Het lijkt er op dat in de kerk de barmhartigheid en het mededogen ten aanzien van de dader meer prioriteit hadden dan het beschermen van mogelijke slachtoffers (zie ook casus 03).

Casus 02

Ook deze zaak is bij menigeen bekend, omdat een slachtoffer in de publiciteit is getreden.

Ten aanzien van dat slachtoffer is het seksueel misbruik zonder meer aannemelijk. Het heeft plaatsgehad in of omstreeks 1974. In 2015 is door het slachtoffer een klacht ingediend die door de klachtencommissie gegrond is verklaard⁹). We komen hierna terug op deze klacht.

Voor het overige heeft de onderzoekscommissie moeten vaststellen dat er in deze casus veel geruchten en vermoedens ten aanzien van de dader de ronde deden (en doen). Men heeft veel van horen zeggen of van een als betrouwbaar aangeduide bron, die zich echter ook weer niet bekend wilde maken. Anderzijds waren onze informanten vaak toch ook weer niet de eersten de besten uit de OKKN. Bovendien bleken de verhalen, vanuit verscheidene hoeken, soms frappante overeenkomsten te vertonen. De commissie wil dan ook bepaald niet uitsluiten dat deze andere zaken -bezien ook in samenhang met de gegrond verklaarde klacht- voor een belangrijk deel aannemelijk geacht moeten worden. Zo kwam bijvoorbeeld van verschillende kanten het verhaal dat het verdacht werd gevonden dat op de pastorie steeds jonge jongens verbleven, vaak afkomstig uit Oost-Europese landen, en soms ook bekend uit het prostitutiemilieu.

Er is echter ook een verklaring (afgelegd voor de ozc) van iemand die als jong volwassene anderhalf jaar op de pastorie heeft gewoond. Deze heeft wel geconstateerd dat daar (in de zomermaanden) inderdaad Oost-Europese jongeren verbleven, maar deze heeft nooit gezien of gemerkt dat er seksueel verkeer (laat staan seksueel misbruik) plaatshad. Ook deze informant zelf had dat nimmer ondervonden.

Daar staat dan weer tegenover dat zich twee slachtoffers in persoon hebben gewend tot de ozc en overtuigend en in detail hebben verklaard over de wijze waarop ze seksueel zijn misbruikt. Bovendien hebben zij nog contact gehad met andere personen die ze in de periode van het eigen seksueel misbruik als medeslachtoffers hadden leren kennen. Het ging bij die medeslachtoffers ook over jonge mensen die veelal bij hem (de dader) "in de kost waren". Beide slachtoffers verklaarden voorts dat ze dit destijds hebben gemeld aan de

⁹ Advies d.d. 8 juli 2015 (bijlage 4)

toenmalige bisschop, maar dat die daar -naar hun weten- niets mee heeft gedaan.

Een ander verhaal dat vaker en van verschillende kanten terugkeerde, is dat deze dader met misdienaars niet te vertrouwen was. Zo verklaarde iemand van een koster te hebben vernomen dat deze steeds zorgde in de sacristie aanwezig te zijn als deze pastoor de dienst leidde. Ook dat deze pastoor niet werd ingeroosterd op plaatsen waar misdienaars assisteerden. Overplaatsingen waarvoor geen reden was gegeven, werden soms verklaard vanuit voormelde omstandigheden.

De commissie heeft derhalve, naast de twee concrete beschuldigingen van slachtoffers, zowel verklaringen gekregen waarin met stelligheid wordt beweerd dat er aanwijzingen zijn voor seksueel misbruik door deze pastoor alsook dat het niet zo was.

Mede gelet op de gegrond verklaarde klacht waarover hierna wordt gerapporteerd, is voor de commissie aannemelijk geworden dat deze dader zich gedurende geruime tijd en ten aanzien van meerdere personen heeft schuldig gemaakt aan seksueel misbruik en/of onaanvaardbaar grensoverschrijdend gedrag. Bovendien is aannemelijk dat de toenmalige kerkleiding van dat seksueel misbruik, althans zeker van de klachten en geruchten daarover, op de hoogte is geweest.

Aangeklaagde is thans niet meer in leven.

Ten aanzien van twee slachtoffers van deze dader is de ozc in het kader van haar opdracht om alsnog recht te doen aan slachtoffers na een aantal gesprekken gekomen tot een bemiddelingsgesprek tussen slachtoffer en een vertegenwoordiger van het kerkelijke gezag, onder leiding van de ozc.

Slachtoffer 1

In 2014, vele jaren na het gepleegde seksueel misbruik, is dat feit via de moeder van het slachtoffer ter ore gekomen van de pastoor van de moeder. Deze pastoor heeft vervolgens contact gezocht met het slachtoffer. Op aandringen van deze pastoor heeft door bemiddeling van het meldpunt SMPR (Seksueel Misbruik in Pastorale relaties) een gesprek plaatsgevonden tussen de dader en het slachtoffer, waarin de dader het misbruik zou hebben erkend.

Daarna heeft het slachtoffer nog gesprekken gevoerd met de bisschop van Haarlem ter opheldering van enkele punten die niet duidelijk waren⁽¹⁰⁾. In maart 2015 heeft het slachtoffer besloten een formele klacht in te dienen bij de bisschop. De klacht betrof seksueel misbruik van klager door de aangeklaagde in de periode 1974/1975, toen klager nog minderjarig was.

Nadat de klager en de aangeklaagde -gescheiden- waren gehoord, heeft de klachtencommissie op 8 juli 2015 haar schriftelijk advies uitgebracht. Zij heeft als haar oordeel gegeven dat er sprake is geweest van seksueel misbruik zoals omschreven in het klaagschrift. Voorts oordeelde de klachtencommissie dat andere pastores en de leiding van de kerk niet altijd alert hebben gereageerd op signalen van de klager.

Het advies luidt (kort samengevat):

1. dat door het episcopaat zodanige maatregelen worden genomen dat aangeklaagde beroepsmatig niet in aanraking komt met jongeren; alsmede dat het episcopaat stimuleert dat aangeklaagde een schriftelijke spijtbetuiging aan klager stuurt;
2. dat de kerkleiding schriftelijk aan klager spijt betuigt over het niet alert reageren op signalen; alsmede dat de verslagen van de gesprekken met de bisschop aan klager ter hand worden gesteld;
3. dat de kerk het verzoek van klager om vergoeding van psychotherapie en/of de specifieke traumabehandeling EMDR, inwilligt. ⁽¹¹⁾

Bij schrijven van 15 september 2015 is aan klager meegedeeld welke besluiten het Dagelijks Bestuur op basis van het advies heeft genomen.¹²

In de gesprekken van de ozc met het slachtoffer werd duidelijk dat de klager niet tevreden was over de wijze waarop de klacht en het advies van de klachtencommissie destijds waren afgewikkeld door de kerk. De ozc had begrip voor die ontevredenheid. En dat was reden voor de ozc om in een zitting met slachtoffer en een vertegenwoordiger van de kerk te verkennen of een aantal zaken opgehelderd kon worden en of alsnog een schikking mogelijk was.

Slachtoffer 2

Hier gaat het om ernstig seksueel misbruik (ruim dertig jaar geleden) door dezelfde dader als bij slachtoffer 1. Ondanks een melding door het slachtoffer bij

¹⁰ Deze gesprekken hebben eind 2014/begin 2015 plaatsgevonden

⁽¹¹⁾ Zie bijlage 4 voor volledige -geanonimiseerde- tekst

⁽¹²⁾ Zie bijlage 5

de toenmalige bisschop, is er nooit iets ondernomen. Het slachtoffer voelde zich daardoor -terecht- in de steek gelaten door de kerkelijke leiding.

Ook hier zag de ozc reden om alsnog een gesprek tussen dit slachtoffer en een vertegenwoordiger van de kerk te doen plaatsvinden waarin het slachtoffer de gelegenheid zou krijgen aan de vertegenwoordiger van de kerk te vertellen hoe een en ander destijds in zijn werk was gegaan, en vooral wat dat voor een slachtoffer betekent. Ook tijdens die zitting is een schikking beproefd.

In beide gevallen is de bemiddelingsbijeenkomst geslaagd. Het slachtoffer kreeg de gelegenheid tegenover de vertegenwoordiger van de kerk een uiteenzetting/toelichting te geven omtrent hetgeen hem als slachtoffer is overkomen alsmede over de teleurstellende gang van zaken nadat de toenmalige gezagsdrager van het gebeurde op de hoogte was gebracht.

De vertegenwoordiger van de kerk heeft in beide gevallen het leed dat het slachtoffer is aangedaan erkend en zijn spijt betuigd. Namens de kerk heeft hij zijn excuses aangeboden, omdat hetgeen hun is overkomen niet had mogen gebeuren. Daarnaast is aan de slachtoffers namens de kerk een geldelijke genoegdoening aangeboden, die door beide slachtoffers is aanvaard.

Wat opvalt

1. Ofschoon er duidelijke aanwijzingen zijn dat ook de toenmalige kerkleiding van het misbruik op de hoogte is geweest, blijkt niet van enig optreden -of zelfs maar een serieus onderzoek- ten aanzien van deze geestelijke. In ieder geval is tegenover de ozc uitdrukkelijk verklaard dat melding is gedaan bij de toenmalige bisschop, maar dat er niets met die melding is gedaan.
2. Indien er wel maatregelen zijn genomen door de leiding (er is bijvoorbeeld wel sprake geweest van overplaatsingen), dan is dat niet duidelijk geweest voor de omgeving. Dit zal het vertrouwen in het optreden van het kerkelijk gezag niet hebben versterkt, waardoor vervolgens nog minder geneigdheid tot melding bij het kerkelijke gezag zal zijn ontstaan. Deze vicieuze cirkel was waarschijnlijk niet bevorderlijk voor het vertrouwen bij de gelovigen dat het kerkelijk gezag stond voor de regels en mores binnen de OKKN. De commissie sluit niet uit dat dit tot op heden heeft doorgewerkt en (mede) oorzaak zou kunnen zijn van het feit dat er ook tijdens haar onderzoek weinig bereidheid bleek te bestaan om -anders dan anoniem- verklaringen over seksueel grensoverschrijdend gedrag af te geven.
3. Een andere oorzaak voor het niet melden is wellicht het volgende. Er blijken nogal wat mensen bekend te zijn geweest met de feiten dan wel de

vermoedens/geruchten inzake seksueel misbruik van deze dader. Ook werd er onderling over gesproken, maar het leidde niet tot een melding of klacht. Uit de gesprekken van de ozc blijkt dat het voor slachtoffers of getuigen niet duidelijk was (en is) waar men met zo'n verhaal terecht kon (kan). De klacht van het eerste slachtoffer in deze casus bijvoorbeeld is pas na vele jaren ingediend en dan waarschijnlijk alleen doordat een pastoor doortastend en adequaat is opgetreden toen deze van het gebeurde (bij toeval?) kennisnam door een gesprek met de moeder van het slachtoffer.

Casus 03

Het seksueel misbruik door deze dader is voor de onderzoekscommissie bepaald aannemelijk geworden. Van verschillende kanten, waaronder ook slachtoffers zelf, heeft de commissie hierover betrouwbare verklaringen gekregen. Drie slachtoffers willen echter -om uiteenlopende redenen- geen klacht indienen. Ze willen bovendien anoniem blijven. Daarnaast hebben zich nog drie informanten gemeld die hebben verklaard dat ze van een slachtoffer of van derden hebben gehoord over het seksueel misbruik. Deze dader bekleedde als geestelijke verschillende functies in de OKKN. Het misbruik heeft gedurende vele jaren en ten aanzien van meerdere slachtoffers plaatsgevonden; in ieder geval sedert de jaren zestig van de vorige eeuw. De dader is op dit moment niet meer in leven.

Wat opvalt

1. Deze casus lijkt een schoolvoorbeeld van de seksueel-misbruikproblematiek binnen de OKKN. Terwijl dit seksueel misbruik lange jaren heeft voortgeduurd, nogal wat slachtoffers kende en bij velen bekend was, is er niettemin tot op de dag van vandaag geen klacht ingediend. Tijdens de gesprekken werd op de expliciete vraag van de commissie daarover vrijwel steeds geantwoord dat daar geen behoefte aan bestond; ofwel omdat er ondanks alles nog steeds waardering voor deze dader bestond, ofwel omdat iemand dat "de kerk" die hem of haar dierbaar is, dan wel de nabestaanden van een dader niet wilde aandoen. Soms ook omdat men bang was dat zijn of haar naam in de (kleine) kerkgemeenschap bekend zou worden en afkeuring zou oproepen. Om die redenen wilden de meeste informanten ook niet dat naar buiten bekend zou worden dat ze als informant waren opgetreden en zeker niet wat ze hadden verklaard.
2. Wat in casus 01 voor de kerkleiding gold, lijkt ook bij veel gelovigen het geval; namelijk een hoger belang hechten aan barmhartigheid en mededogen ten aanzien van de dader dan aan het corrigeren van een dader of het beschermen van mogelijke (nieuwe) slachtoffers.

Casus 04

Ook in deze casus gingen (en gaan) veel geruchten. En ook hier hebben we als onderzoekscommissie geen concrete melding of klacht ontvangen van een slachtoffer. Wel nogal wat verklaringen van personen die zeggen te weten of te hebben gehoord dat er een slachtoffer is, maar dat die persoon anoniem wil blijven. Van een ander slachtoffer "wordt gezegd" dat het zich gewend zou hebben tot een toenmalige bisschop. Er is echter niet gebleken dat dit heeft geleid tot maatregelen, ofschoon "wordt verondersteld" dat een overplaatsing naar een andere parochie daarmee heeft samengehangen.

Ook hier gaan geruchten over betasten en aanranden van jonge misdienaars. Kortom, ook in deze casus zijn aanwijzingen dat niet is uit te sluiten dat er sprake is geweest van seksueel misbruik, althans onaanvaardbaar seksueel gedrag, maar de commissie heeft dat niet concreet kunnen vaststellen. De veronderstelde dader is niet meer in leven.

Wat opvalt

Ook hier gaat het om een casus waar veel geruchten de ronde deden (en doen), maar waarin veel onduidelijk is gebleven. Met name is niet gebleken dat het kerkelijke gezag concrete meldingen hebben bereikt en dat op grond daarvan maatregelen zijn getroffen.

Casus 05

Het gaat om twee meldingen. Eén slachtoffer, dat onzedelijk is betast, heeft zelf zijn verhaal gedaan bij de commissie. Deze persoon vindt het alleen van belang dat het bij de commissie bekend is. Er hoeft verder niets mee te gebeuren.

Het andere is ernstiger, maar is van horen zeggen. Het zou gaan om een geval van "satanisch seksueel misbruik", meer dan 50 jaar geleden. Het slachtoffer hiervan heeft zich niet gemeld noch was het slachtoffer op basis van hetgeen de commissie werd meegedeeld te achterhalen. Ook bij deze kwestie blijft het dus, net als bij de vorige, slechts bij een vermelding ervan.

De dader is overleden.

Wat opvalt

De eerste zaak is in zoverre bijzonder dat sprake is van een slachtoffer dat de moeite heeft genomen (of de moed had) om zelf de commissie te informeren, ook al hoeft er, wat het slachtoffer betreft, verder niets meer mee te worden gedaan omdat het voorval voldoende verwerkt is.

Het is uit een oogpunt van preventie inderdaad van belang dat mensen seksueel misbruik of grensoverschrijdend gedrag melden, ook als ze het zelf verwerkt hebben dan wel er om andere redenen geen last meer van ondervinden.

Casus 06

Het betreft een casus die lang geleden heeft gespeeld onder onduidelijke omstandigheden. Een slachtoffer heeft zich niet gemeld. Wel is door derden gemeld dat de dader na overleg tussen zijn bisschop in Nederland en een collega in Engeland is vertrokken ("overgeplaatst"?) naar een parochie in Engeland. Later is deze weer teruggekeerd naar Nederland en in twee parochies werkzaam geweest.

Betrokkene is overleden.

Wat opvalt

Het is niet duidelijk wat er precies is voorgevallen. Ook is niet duidelijk of betrokkene gedwongen of vrijwillig, op eigen houtje of met hulp vanuit de kerk naar het buitenland is gegaan. Wanneer en om welke reden hij is teruggekeerd is eveneens niet duidelijk. Opmerkelijk is wel dat hij na terugkeer weer in een parochie werd aangesteld. Daarbij is onduidelijk gebleven of hij na terugkeer alsnog is benoemd, of zou worden benoemd. Helaas blijft ook weer onopgehelderd of die benoeming klakkeloos heeft plaatsgehad dan wel na een onderzoek van het gebeurde en een serieuze inschatting van het risico van herhaling. Hieruit blijkt dat het personeelsbeleid aandacht behoeft.

Casus 07

Deze casus is bijzonder, zowel vanwege de persoon van de dader (een hooggeplaatste kerkelijke functionaris) alsook vanwege de manier waarop hij is afgehandeld. Het seksueel misbruik bestond uit het maken van seksueel getinte opmerkingen en toespelingen alsook uit aanrandingen; gedurende langere tijd. Het slachtoffer heeft het gemeld bij de kerkleiding, maar die bleek niet eensgezind in haar opstelling. Nadat één van hen het had gemeld bij de Commissie Juridische Kerkaangelegenheden, is de aangeklaagde gedwongen tot aftreden door vervroegd met pensioen te gaan. Tegelijkertijd werd zowel met het slachtoffer alsook met de kerkleiding een zwijgplicht overeengekomen. Die zwijgplicht is het slachtoffer zeer zwaar gevallen, te meer omdat vertegenwoordigers van de kerk er zich niet aan bleken te houden.

Naar aanleiding van de publiciteit in casus 01 heeft het slachtoffer het verhaal over zijn seksueel misbruik in het verleden op schrift gesteld en dat toen (2017) vertrouwelijk aan de kerkleiding ter hand gesteld. Toen vervolgens aan het slachtoffer bleek dat dit geval op "de lijst van zeven" voorkwam, was het slachtoffer zeer geschokt, omdat het gehele CB buiten hem om op de hoogte bleek te zijn. In 2017 is daarop een klachtenprocedure gevolgd ten aanzien van het seksueel misbruik alsmede ten aanzien van de manier waarop de kerk daarmee was omgegaan. Daarin is het slachtoffer op alle punten in het gelijk gesteld door de klachtencommissie. De klachtencommissie heeft allereerst het seksueel misbruik aannemelijk geoordeeld, maar ook geconstateerd dat de wijze waarop de kerk daarmee destijds maar ook nadien (in 2016/2017) is omgegaan, onzorgvuldig is geweest en daarbij het belang van het slachtoffer te kort heeft gedaan. Ook wordt daarin door de klachtencommissie aan het Episcopaat geadviseerd in bestuurlijke verbanden de vertrouwelijkheid en privacy van mensen meer in acht te nemen en te beschermen.

Naar aanleiding van het advies van de klachtencommissie schrijft de aartsbisschop namens het CB een brief aan het slachtoffer waarin verontschuldigungen worden aangeboden en begrip wordt getoond en waarin hem wordt bericht dat het hele advies wordt opgevolgd.

Overigens is het op grond van verklaringen van getuigen aannemelijk dat deze dader nog twee slachtoffers heeft gemaakt, die zich echter niet hebben gemeld. De dader is niet meer in leven.

Wat opvalt

1. Het slachtoffer komt na zijn melding van het seksueel misbruik geheel buitenspel te staan. Wat er gebeurt (gedwongen aftreden van de dader) wordt niet aan het slachtoffer meegedeeld, laat staan met hem overlegd.
2. Binnen de kerkleiding bestaat geen duidelijke lijn. Doordat één van hen het (toevallig?) doorgeeft aan de Commissie Juridische Kerkaangelegenheden wordt er actie ondernomen. Het enige wat het slachtoffer er echt van merkt is dat het wordt opgezaald met een zwijgplicht.
3. Dat beeld herhaalt zich min of meer in 2017 als deze casus weer in beeld blijkt te zijn gekomen bij de kerk. Het belang van het slachtoffer is van ondergeschikte betekenis. Communicatie met het slachtoffer is er nauwelijks en voor zover die er is, verloopt ze moeizaam. Opnieuw wordt met de privacy van het slachtoffer onvoldoende rekening gehouden.

De kentering komt eerst na de uitspraak van de klachtencommissie en de erkenning van de aartsbisschop in zijn brief aan het slachtoffer.

B. De gesprekken met slachtoffers

Verklaringen en ervaringen van slachtoffers zijn uiteraard ook reeds hiervoor onder A. De lijst van zeven aan de orde geweest. Hierna wordt meer specifiek aandacht geschonken aan de ervaringen van de slachtoffers.

De commissie heeft gesproken met tien slachtoffers van seksueel misbruik. Bij alle tien ging het om seksueel misbruik door functionarissen van de OKKN. Dat zijn zeker niet alle slachtoffers die er zijn. Aan de commissie waren nog enkele andere slachtoffers, al dan niet met name, bekend uit gesprekken met informanten. Die slachtoffers hebben zich echter niet zelf tot de commissie gewend; ook niet nadat de informanten op verzoek van de commissie daarop bij hen hadden aangedrongen.

De gesprekken met de slachtoffers leverden een zeer divers beeld op. ⁽¹³⁾

Vijf slachtoffers waren nog steeds kwaad en/of verdrietig over hetgeen hun was aangedaan. Sommigen van hen bleken er nog steeds grote moeite mee te hebben om die periode in hun leven af te sluiten. Ze waren met name teleurgesteld in de reactie en opstelling van de toenmalige kerkleiding; ofwel vanwege het ontbreken van enige empathie of erkenning van het leed dat hun was aangedaan; ofwel vanwege het achterwege blijven van maatregelen ten aanzien van de daders ondanks de melding van het gebeurde door het slachtoffer. Ze voelden zich door de leiding in de steek gelaten. In twee van deze gevallen is de commissie er in geslaagd, eveneens in het kader van haar opdracht⁽¹⁴⁾, in een gesprek tussen het betrokken slachtoffer en een gezagsdrager van de kerk⁽¹⁵⁾ te komen tot erkenning, excuses en genoegdoening door de kerk aan deze slachtoffers⁽¹⁶⁾.

Vijf (andere) slachtoffers gaven aan dat ze -om uiteenlopende redenen- het seksueel misbruik wel wilden melden, maar dat de zaak wat hen betreft was afgesloten. De redenen om het te melden waren voor enkelen van hen vooral gelegen in het leereffect dat het mogelijk zou hebben voor de kerk in de toekomst, aangezien het in hun geval had geschort aan een zorgvuldige en goede afhandeling. Enkele andere slachtoffers hebben de melding vooral gedaan "voor de statistiek". Ze wilden de onderzoekscommissie behulpzaam zijn om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen.

¹³ De lezer zal begrijpen dat de eisen van vertrouwelijkheid (en dus van anonimiteit) hier zo mogelijk nog stringenter gelden dan in het voorgaande.

¹⁴ Een van haar taken was immers recht doen aan de slachtoffers.

¹⁵ De dader was overleden.

¹⁶ Bijlage 6 is een geanonimiseerde schikking tussen een slachtoffer en de vertegenwoordiger van de kerk.

Wat opvalt

1. Vrijwel alle slachtoffers spreken over de enorme schaamte en verwarring die het seksueel misbruik bij hen teweeg bracht, alsook dat ze daar nergens mee terecht konden. Slechts een enkeling kon er thuis over praten. Er was geen nazorg.
2. Erkenning van het leed van het slachtoffer en mededogen van de kant van de kerk met het slachtoffer onder erkenning dat dit niet had mogen gebeuren, blijken voor slachtoffers van zeer grote betekenis, en werden node gemist.
3. Ook als een functionaris op de hoogte was van hetgeen een slachtoffer was overkomen, kwam het regelmatig voor dat deze functionaris daar niet over sprak met het slachtoffer. Dat gaf het slachtoffer vaak een onzeker en onveilig gevoel (wie weet of weten er van? en wat weten "ze" precies?) dan wel het gevoel dat het aan zijn lot werd overgelaten, dan wel beide.
4. Slachtoffers meldden vaak dat in hun ogen de dader een hand boven het hoofd werd gehouden, en dat dit extra traumatisch was. "Misbruik misvormt je, maakt je kapot. Wie de dader een hand boven het hoofd houdt, is even zo goed dader", aldus een slachtoffer.

C. Algemene thema's

Tijdens het onderzoek en in de gesprekken met slachtoffers, informanten en functionarissen zijn ook meer algemene thema's ter sprake gekomen. Een aantal wordt hier beschreven. Deze algemene thema's, tezamen met de dingen die opvielen bij de zeven casus én bij de gesprekken met slachtoffers, vormen voor de ozc de grondslag voor het volgende hoofdstuk: het formuleren van een aantal adviezen en/of organisatorische maatregelen die naar het oordeel van de commissie van belang (kunnen) zijn om herhaling van deze problematiek te voorkomen.

1. Ondanks de oproep daartoe hebben zich nauwelijks (nieuwe) slachtoffers gemeld, terwijl die er wel zijn; dit ondanks het feit dat derden -al of niet op ons verzoek- de hen bekende slachtoffers daartoe hebben aangespoord.

Voor zover we dat hebben kunnen nagaan speelden daarbij o.a. de navolgende omstandigheden een rol:

- betrokkene vond de stap te moeilijk / was er nog niet aan toe;

- betrokkene had geen fiducia in een adequate en veilige nazorg en kon zich niet voorstellen dat het iets zou opleveren;
- loyaliteit aan de geloofsgemeenschap of soms zelfs aan de dader stond die stap in de weg.

Met name die laatste overweging -op verschillende manieren geformuleerd- lijkt een belangrijke rol te hebben gespeeld. Niet onbegrijpelijk trouwens. Het gaat om een geloofsgemeenschap die een sterk familiair karakter heeft, althans had. Daarin hoorde je regelmatig overwegingen als "ik ga toch niet mijn eigen nest bevuilen; ik houd van deze kerk" en "wie ben ik dat ik de eerste steen zou gooien". Kortom een sterke loyaliteit binnen de geloofsgemeenschap, waardoor al snel het woord barmhartigheid valt waar elders eerder aan maatregelen of vergelding zou worden gedacht. Maar waardoor dan ook, in elk geval moesten we constateren dat in deze omgeving een cultuur van elkaar aanspreken op gedrag weinig ontwikkeld was. Er gingen gedurende geruime tijd sterke of minder sterke geruchten over grensoverschrijdend seksueel gedrag van kerkelijke bedienaren. Maar niet blijkt dat individuele gelovigen op deze mensen afstapten en hen daar mee confronteerden, dan wel een verklaring vroegen.

Ook is niet duidelijk geworden in hoeverre deze geruchten bij kerkelijke gezagsdragers zijn gemeld, en vervolgens -als dat al gebeurde- wat de kerkelijke gezagsdrager ermee heeft gedaan. De kerkelijke functionarissen lijken deelgenoot van diezelfde cultuur: er is niet gebleken van een duidelijk beleid van krachtadig optreden door kerkelijke functionarissen, indien de geruchten en/of verdenkingen hen bereikten. En als het niet meer te ontkennen viel, werd vervolgens vaak toch nog gezocht naar mogelijkheden om de dader nog een nieuwe kans te geven terwijl het slachtoffer in de kou bleef staan: liever barmhartigheid dan sancties. Natuurlijk hoeft dat onder omstandigheden geen verkeerde houding te zijn, mits het welbewust en weloverwogen gebeurt, en liefst overeenkomstig een breed gedragen beleid. Dat wil zeggen, dat het in ieder geval niet mag voortkomen uit een automatisme van kiezen voor de weg van de minste weerstand. Het belang van het slachtoffer en het risico van herhaling (mogelijk nieuwe slachtoffers!) dient bij de afweging voorop te staan. De ozc heeft echter moeten vaststellen dat dit niet (altijd) het geval is geweest.

2. "Er was geen goede communicatie tussen degenen die iets wisten en degenen die verantwoordelijk waren", concludeerde een van onze gesprekspartners.

Die indruk heeft ook de commissie gekregen uit een aantal gesprekken.

We zijn inderdaad situaties tegengekomen waarin mensen die van bepaalde feiten (risico's) op de hoogte waren, daarover zwegen omdat ze -terecht of niet terecht- van oordeel waren dat ze die kennis niet mochten delen, aangezien die hun in vertrouwen was meegedeeld. Het kan zich ook bij de gezagsdragers zelf voordoen dat ze er wel weet van hebben, maar zich eveneens belemmerd (gevangen) voelen doordat hun dat in vertrouwen ter ore is gekomen. Dat kan inderdaad een moeilijkheid zijn. Ook die situaties hebben we waargenomen.

De eis van vertrouwelijkheid (geheimhouding) kan verschillende gronden hebben. Vrij algemeen wordt dat aangenomen bij beroepen die een beroepsgeheim kennen. In de kerk geldt dat in ieder geval ten aanzien van het biechtgeheim en ten aanzien van hetgeen iemand ter ore komt in het kader van een pastorale relatie. Daarnaast kan een functionaris ook buiten een pastorale relatie iets in vertrouwen worden meegedeeld.

Dat wil echter nog niet zeggen dat alles wat een priester of hulpverlener bekend wordt automatisch geheim moet blijven. Zelfs niet als dat "in vertrouwen" is meegedeeld. De grens die in bepaalde omstandigheden getrokken moet worden is niet eenvoudig en kan dus in individuele gevallen een moeilijk dilemma opleveren; vooral als zwijgen ernstige risico's meebrengt of kan brengen voor derden of voor het algemeen belang.

Met name gezagsdragers kunnen daardoor in de problemen komen. Zo kunnen zelfs (potentiële) daders daarop inspelen door bijvoorbeeld juist de functionaris wiens taak het zou zijn maatregelen te treffen, in vertrouwen mee te delen dat hij sterke pedofiele neigingen ervaart; zulks alleen met het doel hem te verhinderen (preventieve) maatregelen te nemen.

Het is niet aan de commissie om hier de ethische grenzen aan te geven. Dat zal veeleer in discussie, studie en overleg binnen de kerk moeten gebeuren. Wel kan (en zal) de commissie enkele voorstellen op organisatorisch en structureel vlak doen die weliswaar het dilemma niet oplossen, maar wellicht de kans verkleinen dat gezagsdragers in die netelige situatie terecht komen.

3. Uit de media is intussen volstrekt duidelijk geworden dat seksueel misbruik zich niet alleen in de OKKN heeft voorgedaan en voordoet. De gelovigen en de priesters alsook de leiding en de organisatie van de OKKN waren er echter niet op voorbereid. Dat, gevoegd bij het ontbreken van een aanspreekcultuur (zie hierboven onder 1), bracht velen in verwarring of in moeilijkheden. Met name priesters werden er op twee manieren mee geconfronteerd. Enerzijds

doordat slachtoffers zich soms bij hen vervoegden voor hulp of puur om te melden; anderzijds doordat de dader een collega was.

We hebben nogal wat voorbeelden gezien van pastores die er niet goed raad mee wisten en het dan soms ofwel voor zich hielden -wat voor hen toch ook problematisch was- of het aan een van de bisschoppen meldden, die daar evenmin op voorbereid noch daarvoor geëquipeerd waren. In de opleiding noch in de nascholing werd er veel aandacht aan besteed.

4. Ook de organisatie moest daarin haar weg zoeken. Het Collegiaal Bestuur (CB) is het hoogste orgaan binnen de OKKN. Daarnaast (of daarbinnen) bestaat een Dagelijks Bestuur (DB), dat geen statutaire positie heeft. Binnen de kerk hebben de bisschoppen bovendien nog eigen, specifieke verantwoordelijkheden.

Deze structuur, zo bleek ons uit de gesprekken, wordt als democratisch en laagdrempelig ervaren. Priesters en gelovigen stappen gemakkelijk naar "hun" bisschop. Een en ander past ook in het familiale karakter zoals eerder opgemerkt. Deze laagdrempelige en democratische structuur werd door veel gesprekspartners als een van de kenmerken en verworvenheden van de OKKN beschouwd. Sommigen echter wezen ook op de keerzijde: niet erg slagvaardig. Het is inderdaad tekenend dat tijdens de turbulente periode waarin het seksueel misbruik naar buiten kwam, de noodzaak bestond, althans werd gevoeld, om een klein, slagvaardig "college" te formeren: "het crisisteam".

Het is uiteraard niet aan de onderzoekscommissie om voorstellen inzake structuurwijzigingen te doen. Dat is noch haar opdracht noch haar deskundigheid. Wel wil de ozc bepaalde patronen signaleren.

V. AANBEVELINGEN en VOORSTELLEN

Inleiding

De onderzoekscommissie wil vooropstellen dat er inmiddels veel onderzoeksrapporten en adviezen zijn verschenen over (het voorkómen van) seksueel misbruik. Ook daarin zijn natuurlijk nuttige ideeën en adviezen te vinden -zij het in meer algemene zin.

In dit hoofdstuk treft u aanbevelingen en voorstellen van de onderzoekscommissie aan die gebaseerd zijn op de conclusies die de commissie heeft getrokken uit de gesprekken met slachtoffers en informanten uit de OKKN, neergelegd in hoofdstuk IV Bevindingen. Door de bevindingen op deze wijze in het rapport op te nemen denkt de ozc dat lezers in staat worden gesteld daaruit ook zelf aandachtspunten te distilleren. Dat geldt natuurlijk ook en met name voor het CB.

De commissie gebruikt de begrippen seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel misbruik naast elkaar, omdat het verschil in terminologie doorgaans verband houdt met veronderstelde gradaties in de ernst van het seksueel misbruik. Voor de aanbevelingen op zich is dat onderscheid niet van betekenis; wel kan natuurlijk bij de toepassing van een aanbeveling de ernst van het seksueel misbruik een rol spelen.

De commissie richt zich op het (voorkomen van) seksueel misbruik door functionarissen van de kerk. Daarbij wordt het begrip functionaris van de kerk in ruime zin opgevat: iemand die betaald of onbetaald werkzaam is in de OKKN. Het gaat immers niet om zo maar seksuele misdragingen die maatschappelijk af te keuren zijn, maar om ongewenst seksueel handelen door iemand vanuit een kerkelijke gezags- of machtspositie in de OKKN, althans om situaties waarbij een slachtoffer zich bevindt in een afhankelijkheidsverhouding t.o.v. een kerkelijke functionaris. Dat betekent bijvoorbeeld dat seksueel misbruik door gelovigen onderling of seksueel misbruik van gelovigen door gezagsdragers van buiten de OKKN buiten onze scoop ligt.

De aanbevelingen zijn enerzijds gericht op het voorkómen van seksueel grensoverschrijdend gedrag en anderzijds op het treffen van maatregelen of voorzieningen voor de situatie dat er onverhoopt toch sprake blijkt te zijn (geweest) van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

De opzet van dit hoofdstuk is als volgt. Hierna onder A volgen de aanbevelingen, kort en genummerd. Vervolgens wordt onder B met het corresponderende

nummer van A nadere toelichting gegeven. De toelichting is soms (tamelijk) uitgebreid en concreet; soms niet. Dat sommige minder uitgebreid zijn kan samenhangen met het feit dat de ozc op dat terrein niet voldoende deskundigheid bezit om daar dieper en concreter op in te gaan. Het leek de commissie niet verstandig in die gevallen eerst nog een deskundig advies in te winnen. Het zou immers het uitbrengen van het advies (aanmerkelijk) hebben vertraagd, terwijl het inwinnen van een dergelijk advies, indien dat wenselijk wordt geacht, ook nadien nog door het CB kan gebeuren. Een andere reden voor terughoudendheid is er bij onderwerpen waaromtrent de ozc enige wenselijkheid voor verandering bespeurt, maar tegelijkertijd van oordeel is dat daarover vooral binnen de kerk zelf de discussie moet worden gevoerd.

A. Aanbevelingen

1. Het is van belang dat de kerk de hoogste prioriteit geeft aan het slachtoffer.
2. Het is van belang om vertrouwenspersonen aan te stellen.
3. Het is raadzaam om in opleiding en pastorale praktijk aandacht te besteden aan seksueel grensoverschrijdend gedrag.
4. Enige onderwerpen in het personeelsbeleid verdienen nadere aandacht.
5. Het meldpunt voor slachtoffers van seksueel misbruik zou nader moeten worden gezien.
6. De klachtenprocedure zou nader moeten worden bekeken.
7. Daadkrachtig en slagvaardig bestuur?

B. Toelichting op de aanbevelingen.

1. Hoogste prioriteit slachtoffer

Bij situaties van (risico van) seksueel misbruik in de OKKN zijn in ieder geval betrokken het slachtoffer, de dader en de kerkgemeenschap. Hun belangen zijn niet dezelfde. Dus zal de kerk in die gevallen een keuze moeten maken. De commissie adviseert de kerk om in die gevallen consequent en resoluut te kiezen voor het slachtoffer. Dat betekent niet dat die keuze absoluut is in die zin dat de belangen van de twee anderen (dader en kerk) volledig worden miskend, maar de prioriteit ligt bij het belang van het slachtoffer. De kerkgemeenschap en de dader komen op de tweede en derde plaats. ⁽¹⁷⁾

In het verleden gebeurde dat vaak niet; ofwel vanwege angst voor reputatieschade aan het instituut (OKKN) ofwel vanwege barmhartigheid en mededogen ten aanzien van de dader. Die twee redenen vielen vaak ook nog samen omdat het een dader betrof die een (collega-)functionaris was van de OKKN. Het behoeft geen betoog dat een dergelijke opstelling de verschrikkelijke gebeurtenis voor een slachtoffer nog erger en onoverkomelijker maakt. Daaronder valt ook de situatie dat niet, althans naar buiten en voor het slachtoffer niet kenbaar, wordt opgetreden. Maar zelfs als (uiteindelijk) wel tegen een dader wordt opgetreden, draagt het slachtoffer daarvan toch nog een onredelijk zware last, als daarbij aan het slachtoffer een zwijgplicht wordt opgelegd. Dat is niet alleen onverdraaglijk voor slachtoffers, maar ondermijnt ook hun vertrouwen in het instituut. Bovendien wordt daarbij een onverantwoord risico genomen ten opzichte van toekomstige slachtoffers.

Anderzijds is het -zeker in een kerkgenootschap- niet onbegrijpelijk dat ook een dader met mededogen en barmhartigheid tegemoet wordt getreden. Dat mag echter niet ten koste gaan van de aandacht en de zorg voor het slachtoffer.

Dat de eerste zorg moet uitgaan naar een slachtoffer geldt niet alleen voor de kerkleiding, maar voor de hele kerkgemeenschap. Dat legt op eenieder de plicht om niet de ogen of oren te sluiten bij een redelijk vermoeden van seksueel misbruik, alsook bij seksueel grensoverschrijdend gedrag, immers vaak de aanzet tot seksueel misbruik. Voor degene die het moeilijk vindt een betrokkene aan te spreken, zou er een mogelijkheid moeten zijn om dat in vertrouwen

¹⁷ Het gaat hier om een uitgangspunt. In de praktijk is het vaak gecompliceerder, bijvoorbeeld doordat er familie van zowel slachtoffer als dader bij betrokken is. Met name bij naaste familie van een dader kunnen ook zij zich op goede gronden slachtoffer voelen van hun partner/vader enz. Toch blijft ook hier het uitgangspunt dat het misbruikte slachtoffer op de eerste plaats komt.

ergens te melden (zie hierna bij 2. Vertrouwenspersonen). Het is van groot belang dat dit soort signalen in een vroeg stadium terecht komt bij mensen die daarvoor zijn aangewezen én die geschoold zijn om daarmee om te gaan. De commissie denkt dat dit een middel kan zijn om te zorgen dat er geen doofpot- noch een schandpaalcultuur ontstaat; immers beide zijn verwerpelijk.

Het uitgangspunt dat de eerste prioriteit bij het slachtoffer ligt betekent ook iets voor de opstelling tegenover een potentiële dader, bijvoorbeeld iemand die al een keer in de fout is gegaan. Moet die een nieuwe kans krijgen?? Het is niet eenvoudig die vraag in zijn algemeenheid te beantwoorden. Het is niet absoluut nee, noch absoluut ja. Wel kan men zeggen dat er een glijdende schaal geldt: naarmate het risico op herhaling en de aangerichte schade groter zijn, is er reden voor meer en strengere voorzorgsmaatregelen. Dat kunnen in zwaarte oplopende maatregelen zijn, zoals het verplicht volgen van een therapie, het werken onder toezicht en begeleiding, het niet meer bepaalde werkzaamheden verrichten en dergelijke, tot en met ontslag. Op dit terrein kunnen ook personeelsbeleid en een personeelsfunctionaris goede diensten doen. (zie aanbeveling 4).

2. Vertrouwenspersonen (intern)

Het begrip vertrouwenspersonen komt ook hierna ter sprake in aanbeveling 5 waar gesproken wordt over het inrichten van een meldpunt.

Ter onderscheiding spreken we daarom hier van interne vertrouwenspersonen en bij het meldpunt van meldpuntvertrouwenspersonen. Dat kúnnen, maar hóeven namelijk niet dezelfde personen te zijn.

In deze aanbeveling 2 gaat het vooral om functionarissen binnen de OKKN aan wie een bepaalde taak is toebedeeld. Het belang dat de ozc hier op het oog heeft is vooral het treffen van een voorziening voor zowel gelovigen als pastores die weet krijgen van een geval van seksueel grensoverschrijdend gedrag: te weten een mogelijkheid om daarover te praten met iemand die daarvoor is aangesteld én geschoold. De commissie denkt dat dit een probaat middel kan zijn om het ontstaan van een doofpot- of schandpaal-cultuur tegen te gaan. Het is ook van belang dat deze functionarissen goed op de hoogte zijn van de werkwijze en de mogelijkheden van het Meldpunt (aanbeveling 5).

Een bijkomend voordeel van deze gang van zaken is dat dit soort signalen bijeenkomen bij één "instantie" binnen de OKKN die daardoor ook in staat is deze signalen te koppelen aan andere gegevens of signalen zonder dat er meteen een geruchtencircuit ontstaat. Het kan gaan om signalen van mensen die slachtoffer zijn, maar ook om signalen van derden. Met name bij signalen van derden is het van belang om daar prudent mee om te gaan. Immers het gaat om een gebeurtenis waar een (vermoedelijke) dader én een slachtoffer bij betrokken zijn, terwijl die vooralsnog buiten beeld blijven. Indien de vertrouwenspersoon van oordeel is dat de informatie voldoende betrouwbaar is en zodanig serieus grensoverschrijdend gedrag betreft dat nader onderzoek noodzakelijk is alvorens hierin iets te ondernemen, zal het vermoedelijke slachtoffer, zo enigszins mogelijk, daarin gekend moeten worden.

Een ander voordeel van deze gang van zaken is dat niet een pastoor en (vooral) niet een bisschop in een (te) vroeg stadium gemengd hoeft te worden in een geval van beweerdelijk seksueel misbruik. Deze functionaris loopt het risico partij te worden in de kwestie en daardoor onderdeel van het probleem. Immers alleen al als de bisschop actie onderneemt (bijvoorbeeld een nader onderzoek doet) en achteraf blijkt dat er geen sprake is (geweest) van grensoverschrijdend gedrag, dan kan de veronderstelde dader hem die actie

(bijvoorbeeld dat onderzoek) verwijten, omdat zijn persoon daardoor in een kwaad daglicht is komen te staan. Omgekeerd zouden, als de bisschop (nog)

geen aanleiding ziet voor nadere actie, de informant en mogelijk een grotere groep gelovigen hem achteraf kunnen verwijten dat hij geen actie heeft ondernomen.¹⁸

¹⁸ Dit punt komt bij de aanbevelingen vaker aan de orde: het lijkt de commissie niet verstandig dat een functionaris -en met name een bisschop- te vroeg in een kwestie wordt gemengd. Het kan zijn geloofwaardigheid als onpartijdige gezagsdrager aantasten (zie ook bij aanbeveling 4 personeelsbeleid).

3. In opleiding en pastorale praktijk aandacht voor seksueel grensoverschrijdend gedrag

In deze paragraaf werken we de aanbevelingen voor de opleiding en het pastorale werk nader uit. De ozc denkt dat met deze aanbevelingen enerzijds de opvang en hulp aan slachtoffers kan verbeteren en anderzijds het risico dat functionarissen zelf overgaan tot seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt tegengegaan.

Uitgangspunten hierbij zijn de volgende:

1. Van een pastoor mag worden verwacht dat hij
 - a. professioneel weet om te gaan met slachtoffers van seksueel misbruik,
 - b. situaties in zijn functie weet te herkennen, en
 - c. weet heeft van zijn eigen reacties in risicovolle situaties.
2. Van een vrijwilliger mag worden verwacht dat hij
 - a. risicovolle situaties in zijn functie weet te herkennen, en
 - b. indien nodig op tijd aan de bel trekt bij een professioneel begeleider.
3. Van de organisatie mag worden verwacht dat de opleiding en de bij- en nascholing zodanig zijn ingericht dat de uitgangspunten 1. en 2. voldoende aandacht krijgen.

In de opleiding

Bij overwegingen hoe grensoverschrijdend gedrag tijdens de opleiding aan bod moet komen lijken de volgende twee aspecten ten minste van belang: de pastoraal-technische aspecten (bijv. hoe voer je als pastor een gesprek met een slachtoffer van grensoverschrijdend gedrag) en de praktische aspecten (bijv. waar kan het slachtoffer zich melden, wie moet worden ingelicht). Daarbij zou in ieder geval aandacht besteed moeten worden aan twee kernthema's: grensoverschrijdend gedrag en afstand-nabijheid, uiteraard toegespitst op de praktijk van de pastorale zorg.

We noemen enkele voorbeelden die ook in de praktijk van de lichamelijke en geestelijke hulpverlening en andere beroepsgebieden voorkomen.

Hoe ga je om met iemand die melding maakt van grensoverschrijdend seksueel gedrag van een collega of een medegelovige? Wat doe je met een ingediende klacht? En wat met hetgeen dat allemaal bij je oproept? En wat als iemand je aanraakt, met je flirt of verliefd op je wordt? En als je als werkende in de pastorale zorg zelf de neiging hebt de ander in mindere of meerdere mate aan te raken? Zo is nog een scala aan voorbeelden te noemen die in de pastorale zorg voor kunnen komen.

De ozc wil benadrukken dat het noodzakelijk is dat tijdens de opleiding tot pastor deze thema's concreet aan bod komen. Daarmee kunnen de studenten vertrouwd raken met dit soort, soms erg ingewikkelde situaties die persoonlijke kwetsbaarheden (kunnen) oproepen, terwijl een professionele houding in stand moet blijven.

Diverse functionarissen die wij als onderzoekscommissie spraken, onderstreepten het belang van genoemde thema's voor de opleiding.¹⁹

In de praktijk

Ook na de opleiding blijven deze thema's (grensoverschrijdend seksueel gedrag en afstand-nabijheid) voor de praktijk van het pastorale werk aandacht vragen. Van de organisatie vraagt dat een aanbod van bij- en nascholingsmogelijkheden waarbij deze thema's met enige regelmaat aan bod komen. Dat kan bijvoorbeeld zijn door bijeenkomsten te organiseren waar informatie wordt gegeven over nieuwe inzichten.²⁰ Ook kunnen er systematische casuïstiekbesprekingen worden georganiseerd. Deelname aan dergelijke scholingsactiviteiten dient niet vrijblijvend te zijn. Deelname zou bijvoorbeeld als een vast punt in de functioneringsgesprekken aan de orde kunnen komen. Het is daarnaast essentieel, net als in andere gebieden van hulpverlening, dat gelegenheid wordt geboden vertrouwelijk van gedachten te wisselen over pastorale situaties die heel persoonlijke (intieme of juist afwerende) reacties oproepen. Hierbij kan worden gedacht aan individuele of groepsinterviews, waarbij pastores hun eigen functioneren ter discussie durven/kunnen stellen en twijfels en onzekerheden kunnen bespreken opdat zij hun professionele attitudes goed (blijven) hanteren.

Ook ten behoeve van vrijwilligers is het van belang cursussen te organiseren waarin de bovengenoemde risicovolle situaties aan bod komen. Daarmee zorgt de kerk dat ook haar vrijwilligers beter voorbereid zijn op de risico's die hun werk mee kan brengen.

Tijdens ons onderzoek kregen wij van het CB een notitie van twee jeugdpastores toegestuurd waarin ze hun ideeën bespreken met als titel: 'Voorstel beleid inzake veiligheid van minderjarigen in de OKKN'. Deze titel geeft al aan dat zij binnen de kerk aandacht vragen voor (een discussie over) het vergroten van de veiligheid van minderjarigen binnen de kerk. De ozc ziet dit als een goede stap

¹⁹ We hebben begrepen dat er in de opleiding een begin is gemaakt met (voorstellen tot) wijzigingen van het curriculum ten aanzien van deze aandachtsgebieden alsmede met een voorstel voor een gedragscode.

²⁰ In december was een scholingsdag voor pastores georganiseerd met 'afstand-nabijheid' als thema; in die zin is er een ontwikkeling gaande zoals hierboven geschetst.

om het risico van grensoverschrijdend (seksueel) gedrag binnen de OKKN te verkleinen.

Het is voorts van belang dat deze vrijwilligers bekend zijn met de vertrouwenspersonen zoals beschreven in aanbeveling 2, zodat ze er een beroep op kunnen doen als zij menen dat er sprake is van grensoverschrijdend gedrag of niet goed weten hoe daar op te reageren.

Ten aanzien van intervisie (individuele of in groepsverband) lijkt het vooralsnog de voorkeur te verdienen daarvoor externe begeleiders aan te zoeken; enerzijds omdat nog weinig of geen ervaring bestaat met intervisie; anderzijds vanwege de soms gecompliceerde loyaliteiten binnen de OKKN die we in ons onderzoek zijn tegengekomen. Wellicht zou ook gedacht kunnen worden aan deelname aan intervisie groepen met professionals van buiten de OKKN.

4. Enige onderwerpen in het personeelsbeleid verdienen nadere aandacht.

De onderzoekscommissie heeft niet de illusie noch de pretentie hier een compleet personeelsbeleid te beschrijven. In haar gesprekken en bevindingen is zij wel op een paar verschijnselen gestuit die in het kader van het voorkomen van seksueel misbruik aandacht verdienen.

Vastleggen, beheer en raadpleging van gegevens van medewerkers

Wat opviel in ons onderzoek is dat de kerkleiding bij te nemen beslissingen niet altijd beschikte over relevante informatie; dat er wel in de hoofden van collega's informatie opgeslagen was, maar dat die niet of onvoldoende werd gedeeld (zie o.a. casus 1). Er was bijvoorbeeld sprake van overplaatsingen en benoemingen waarover allerlei geruchten gingen, maar waarvan de redenen niet terug te vinden was/is. Betrof het een maatregel, een promotie of was het op verzoek van betrokkene?

In onze gesprekken bleek dat aan de gesprekspartners vaak niet bekend was wat, door wie, wanneer en waar iets werd vastgelegd. Laat staan dat er beleidsregels bestonden over het vastleggen van zaken en dat die naar buiten waren bekend gemaakt.

In organisaties is heden ten dage vanzelfsprekend dat er een personeelsdossier is met algemene informatie over opleiding, capaciteiten en dergelijke, maar ook met specifieke feiten over een betrokkene, zoals gevolgde cursussen, loopbaan vóór en binnen de organisatie, functionerings- en beoordelingsgesprekken, conflicten en dergelijke. Daardoor zijn zowel de capaciteiten alsook de zwakke punten van personeelsleden bekend bij de leiding. In een zo gevoelige functie als die van priester of pastoraal werker begint dat al bij de opleiding. Echter, zeker als iemand definitief een bepaalde functie aanvaardt (ook als vrijwilliger), moet het volstrekt normaal zijn dat er onderzoek wordt gedaan naar capaciteiten en mogelijke risico's.

De onderzoekscommissie adviseert:

1. Voor al degenen die een pastorale opleiding willen volgen alsmede voor alle personen die zich als vrijwilliger melden om jeugdactiviteiten te (helpen) begeleiden, een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) aan te vragen.
2. In een daaropvolgend eerste gesprek met de betrokkene de mogelijke risico's die de functie met zich mee kan brengen, te bespreken.
3. Een personeelsfunctionaris aan te stellen, die zorg draagt voor complete personeelsdossiers en centrale archivering. Zodanig dat bij (nieuwe)

aanstellingen, benoemingen en overplaatsingen de verantwoordelijke leidinggevende kennis heeft van het complete dossier.

Hieronder wordt nader ingegaan op de punten 1 en 3.

De VOG (Verklaring Omtrent het Gedrag)

Voor veel beroepen en functies wordt een VOG verlangd. De VOG is een belangrijk onderdeel van het preventie- en integriteitsbeleid van een organisatie. Uit een dergelijke verklaring blijkt dat het gedrag van een persoon in het verleden geen bezwaar vormt voor het vervullen van een specifieke taak of functie in de samenleving. Voor bepaalde functies en beroepen, zoals onderwijzers en gastouders, is de aanvraag van een VOG zelfs wettelijk verplicht. Maar ook als er geen wettelijke verplichting bestaat, mag de werkgever zelf bepalen of hij een VOG verplicht stelt. Naar het oordeel van de commissie is er binnen het verband van de OKKN alles voor te zeggen om de aanvraag van een VOG verplicht te stellen.

-Aanvraag van de VOG-

Een VOG kan worden aangevraagd bij de gemeente (door werknemer en werkgever samen) of digitaal (door de werkgever) en wordt afgegeven na een screening. Als de betrokken persoon geen strafbaar feit heeft gepleegd krijgt hij een VOG.

De werkgever kan op het aanvraagformulier aangeven op welke functie-aspecten hij de medewerker wil laten screenen. De screening gebeurt door Justis, de screeningsautoriteit van het Ministerie van Justitie en Veiligheid, aan de hand van screeningsprofielen, opgebouwd uit risicogebieden. De werkgever bepaalt welk risicogebied van toepassing is op de VOG-aanvraag omdat hij het beste weet hoe de beoogde functie eruit ziet.

De screeningsautoriteit kijkt in beginsel vier jaar terug.

Hoewel een VOG geen waterdichte garantie biedt voor het voorkomen van seksueel misbruik lijkt het toch raadzaam deze verplicht te stellen bij de toelating tot de pastorale functie en bij het aantrekken van vrijwilligers, in het bijzonder als die betrokken zijn bij jeugdactiviteiten.

Personeelsdossiers en Personeelsfunctionaris

Naast de VOG blijft een systeem van dossiervorming en -beheer noodzakelijk.

Van belang is een systematische en gestandaardiseerde opbouw van personeelsdossiers voor iedereen die in dienst is, alsmede voor vrijwilligers die een functie in de OKKN vervullen. Een dossier bevat naast de gebruikelijke feitelijke data (indiensttreding, verplaatsingen), ook gegevens over functioneren (beoordelingsverslagen en afspraken), maatregelen en eventuele meldingen. Dat wil zeggen dat een aantal gegevens er zeker niet in mag ontbreken, maar tevens moet worden bedacht dat zo'n dossier ook vertrouwelijke informatie bevat waarop de nieuwe privacywet, de AVG (Algemene verordening gegevensbeheer) van toepassing is. Het bijhouden en beheer van personeelsdossiers is een professionele taak. Het is daarom van belang die taak onder te brengen bij een personeelsfunctionaris.

Het lijkt er op dat er op dit moment geen centrale plaats is waar de personeelsinformatie (inclusief de evaluatie-, beoordelings- en gespreksverslagen) wordt gearchiveerd. Er wordt wel geadministreerd, maar het gaat vaak om uiteenlopende informatie die op verschillende plaatsen wordt beheerd. En soms zelfs alleen in de hoofden van leidinggevenden. In hoofdstuk IV. Bevindingen staan voorbeelden hoe dat mis kan lopen. Dit eigen beheer van personeelsgegevens bij leidinggevenden kwam en komt ook wel elders (meestal bij kleinere organisaties) voor, maar er wordt steeds meer overgegaan op een professioneel dossierbeheer bij de personeelsfunctionaris of bij de afdeling personeelszaken.

Er blijkt bij de OKKN onlangs een afspraak te zijn gemaakt om een HR deskundige van de Dienst Algemene Doopsgezinde Sociëteit op uurbasis in te huren.

De onderzoekscommissie adviseert de OKKN om deze HR-deskundige te vragen een voorstel te doen aan het CB voor de opzet van een eigentijds personeelsbeleid speciaal gericht op gebruik in de OKKN.

-De Personeelsfunctionaris-

Een personeelsfunctionaris geeft ondersteuning op het gebied van personeelszaken. De personeelsfunctionaris werkt voor het management en/of de directie van een organisatie en ondersteunt hen op het gebied van algemene personeelszaken, arbeidsvoorwaarden en de wet- en regelgeving op het gebied van personeel en is een vraagbaak voor de medewerkers.

Een personeelsfunctionaris heeft een ondersteunende en adviserende rol binnen de organisatie. Hij of zij is het aanspreekpunt voor vragen op het gebied van personeelszaken, maar moet ook concrete voorstellen ter verbetering en verandering van de personeelszaken binnen de organisatie kunnen ontwerpen.

Ook ondersteunt de personeelsfunctionaris de leidinggevende bij het voeren van functioneringsgesprekken, beoordelingsgesprekken en sollicitatiegesprekken.

De personeelsfunctionaris kan een bemiddelende rol spelen. Is er bijvoorbeeld een conflict tussen een medewerker en zijn of haar leidinggevende, dan kan de functionaris in dit conflict bemiddelen. Als dit conflict uiteindelijk voor de rechter uitgevochten wordt, kan de personeelsfunctionaris hierbij betrokken worden. De functionaris kan het management of de directie van een bedrijf advies geven over dit juridische conflict.

Door bovengenoemde HR-deskundige zou een en ander in het voorstel voor de OKKN concreet kunnen worden uitgewerkt.

Enkele aspecten die samenhangen met het onderhavige onderzoek wil de onderzoekscommissie hier echter met name onder de aandacht brengen van het CB.

Waar geruchten over seksueel grensoverschrijdend gedrag door een functionaris (personeelslid) van de kerk de ronde deden, stond het kerkelijk gezag (veelal de bisschop) voor een moeilijk en riskant dilemma, en dat zal in de toekomst niet anders zijn.

Zodra iemand zich met een melding of een gerucht inzake seksueel grensoverschrijdend gedrag tot de bisschop wendt²¹, is het negeren daarvan geen optie (meer). Het is aan te bevelen het gesprek daarover te voeren in aanwezigheid van de personeelsfunctionaris. Daarmee ligt vast dát daarover een gesprek is gevoerd. Het zal ook minder gemakkelijk worden om er -wat in het verleden nogal eens voorkwam- niets mee te doen. Bovendien is meteen een onderzoek doen door een bisschop vaak problematisch. Als het gerucht niet op waarheid berust of niet aannemelijk wordt, is hij wel degene die tegen een van "zijn" priesters een onderzoek instelde. Zoiets kan kwaad bloed zetten en lange tijd tussen hen een barrière vormen die hun onderlinge verhouding nadelig beïnvloedt. Daarom is het in zo'n geval wellicht verstandig eerst een vooronderzoek te laten doen door de personeelsfunctionaris. Dat wil zeggen dat de bisschop wel de beslissing neemt tot een (voor)onderzoek, maar dat hij dit vooralsnog laat verrichten door de personeelsfunctionaris en zelf op de achtergrond blijft; echter wel een vinger aan de pols houdt. De personeelsfunctionaris zal aantekening houden van de stappen van het vooronderzoek. Pas op basis van de uitkomst daarvan zal de bisschop actie nemen: hij zal dan ofwel de melder berichten dat, en waarom hij geen

²¹ Hoeft natuurlijk niet altijd afwachtend; een bisschop die op de hoogte komt van zo'n gerucht, kan ook actief - eventueel via de personeelsfunctionaris- op zoek gaan naar bronnen en/of feiten.

aanleiding ziet om maatregelen te treffen, ofwel in gesprek gaan met de kerkelijke functionaris en op grond daarvan bezien of en zo ja welke maatregelen noodzakelijk zijn. Het verdient overweging om deze gesprekken steeds in aanwezigheid van de personeelsfunctionaris te voeren.

5. Het meldpunt voor slachtoffers van seksueel misbruik nader bezien

SMPR (Seksueel Misbruik in Pastorale Relaties)

Voor haar Meldpunt Seksueel Misbruik heeft de OKKN aansluiting gezocht bij SMPR. SMPR is een onafhankelijk meldpunt voor seksueel misbruik dat werkt voor acht verschillende kerken, waaronder de OKKN.²²

Bij dit meldpunt kan men zijn verhaal kwijt en men krijgt er de nodige informatie. Dit geldt voor slachtoffers maar ook voor personen die weet, dan wel vermoeden hebben van seksueel misbruik.

Misschien is "er een keer over praten" voldoende. De persoon aan de telefoon is daarvoor opgeleid en heeft geheimhoudingsplicht. Praten met SMPR mag ook anoniem.

Ook de kerkleiding kan zich tot SMPR wenden met vragen over de te volgen procedure bij een melding over seksueel misbruik.

Nadere informatie over de werkwijze van SMPR is te vinden op haar website <https://www.smpr.nl>.

In de praktijk werd echter erg weinig gebruik gemaakt van dit meldpunt.

Meldingen over (mogelijk) seksueel misbruik kwamen in de regel binnen bij de kerkelijke gezagsdragers (de bisschoppen en/of de pastoors) van de OKKN.

Zoals eerder in dit rapport aangegeven, was dit echter geen succes, omdat het melden niet altijd tot (efficiënte) maatregelen ten aanzien van daders leidde, noch tot adequate hulp voor slachtoffers. Vaak ook bleek dat er "slechts" sprake was van geruchten over seksueel misbruik, en dat dan zelden of nooit actie werd ondernomen.

Om in de toekomst een en ander in betere banen te leiden en de prioriteit bij het slachtoffer te leggen geeft de ozc het CB in overweging de inrichting van het meldpunt nader te bezien. Dat hoeft, wat de ozc betreft, niet per se te leiden tot een eigen meldpunt, hetgeen immers organisatorisch en financieel veel gevraagd is van een relatief kleine gemeenschap.²³

Het vraagt wel om een actieve houding van de kerk; zowel bij het opnieuw inrichten van dat meldpunt, alsook bij het zorgen voor bekendheid bij de kerkgemeenschap, zodat zowel slachtoffers alsook personen die weet of een

²² Protestantse Kerk, Bond van Vrije Evangelische Gemeenten in Nederland, Oud-Katholieke Kerk van Nederland, Remonstrantse Broederschap, Doopsgezinde Broederschap, Zevende-dags Adventisten, Evangelische Broedergemeente Nederland, Leger des Heils.

²³ Bovendien beschikt iedere kerk ook binnen SMPR over een eigen protocol; in een gesprek van de ozc met de coördinator van SMPR bleek dat zij bereid is tot overleg ten behoeve van maatwerk voor de betrokken kerken.

vermoeden van seksueel misbruik hebben (met name ook pastores) hun weg daarheen vinden.

Meldpunt OKKN nieuwe stijl

Het Meldpunt nieuwe stijl is een voorziening van de OKKN ten behoeve van slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag door haar functionarissen. Hierna volgt een beschrijving hoe een meldpunt nieuwe stijl er uit zou kunnen zien.

De beslissing over de precieze omvang en inrichting van zo'n meldpunt is uiteraard aan het CB .

De basis ervan wordt gevormd door het SMPR-meldpunt. Dat kan worden aangevuld met extra voorzieningen.

Het SMPR-meldpunt biedt:

- een eerste opvang door geschoolde medewerkers;
- toewijzing van een vertrouwenspersoon;

De vertrouwenspersonen van SMPR begeleiden en ondersteunen slachtoffers van seksueel misbruik in een pastorale of gezagsrelatie bij het verwerken van wat hun is aangedaan en bij het een plaats geven van het misbruik in hun bestaan. De vertrouwenspersonen hebben daarvoor een training gevolgd.

Als het slachtoffer een vertrouwenspersoon wil hebben dan geeft SMPR hem, voor zover mogelijk, de keuze tussen een man of een vrouw, alsmede tussen iemand uit zijn eigen kerk of iemand van daarbuiten. Het slachtoffer krijgt vervolgens van SMPR het telefoonnummer van een voor hem uitgekozen vertrouwenspersoon en neemt zelf contact op met deze persoon.

SMPR informeert binnen een paar maanden of dit is gebeurd en of de keuze voldoet.

Taken van de vertrouwenspersoon:

- Hij geeft een luisterend oor.
- Hij helpt zijn cliënt zijn verhaal te ordenen en naar antwoorden te zoeken.
- Hij helpt zijn cliënt bij de beslissing al of niet een melding of klacht bij de OKKN in te dienen.
- Hij staat zijn cliënt bij tijdens een klachtenprocedure.
- Hij kan zijn cliënt verwijzen naar een hulpverlenende instantie.
- Hij bewaakt het hele proces en rondt het af in een afsluitend gesprek met zijn cliënt.

SMPR besteedt voortdurend aandacht aan de kwaliteit van het werk van de vertrouwenspersonen en het bijhouden van hun deskundigheid. Zij organiseert daartoe driemaal per jaar een begeleiding van haar vertrouwenspersonen. Deze bestaat uit een intervisie van twee uur, overleg en het uitwisselen van casuïstiek.

De ozc is van oordeel dat het aanbeveling verdient dat SMPR kan beschikken over een of twee vertrouwenspersonen uit de OKKN zodat een slachtoffer dat lid is van de OKKN de mogelijkheid heeft te kiezen voor een vertrouwenspersoon uit zijn eigen kerk.

De combinatie van de functie van interne vertrouwenspersoon (aanbeveling 2) en die van vertrouwenspersoon van het meldpunt bij één persoon verdient zeker overweging. Dit heeft immers als voordeel dat kan worden geprofiteerd enerzijds van de bekendheid met de cultuur en gebruiken van de OKKN en anderzijds van de scholing en intervisie die SMPR regelmatig voor haar vertrouwenspersonen organiseert.

Hulp en bemiddeling

De ozc beveelt aan dat slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag binnen de OKKN laagdrempelig toegang krijgen tot adequate hulp. Naast de vertrouwenspersonen (de interne en/of via SMPR) is samenwerking met Slachtofferhulp Nederland een goede mogelijkheid om aan slachtoffers adequate hulp te bieden. Het gaat om hulp op emotioneel en praktisch gebied. “Verbreek de Stilte”, onderdeel van SHN, richt zich specifiek op slachtoffers (en omgeving) van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Het is een (gratis) hulplijn (0900 9999001) voor advies en een luisterend oor. Men werkt vertrouwelijk en desgewenst anoniem. Men informeert slachtoffers over de keuze om al dan niet te melden, aangifte te doen of een klacht in te dienen. Waar mogelijk biedt Slachtofferhulp Nederland zelf ondersteuning en hulp, waar nodig verwijst zij naar gespecialiseerde organisaties waarmee nauw wordt samengewerkt.

Eén daarvan is *Perspectief Herstelbemiddeling*, sinds 2006 door het ministerie van Justitie aangewezen voor het begeleiden en uitvoeren van bemiddelingen tussen slachtoffers en plegers/daders. In bemiddeling krijgen partijen de kans om onder begeleiding van een bemiddelaar met elkaar in gesprek te gaan over het (ervaren) grensoverschrijdend gedrag en de gevolgen ervan. Het biedt ruimte voor erkenning van het leed dat is aangedaan, excuses voor de ontstane schade en afspraken voor de toekomst. Hiervan kan een tegemoetkoming die bijdraagt aan herstel van het slachtoffer, deel uit maken. Herstelbemiddeling

kan weer perspectief bieden. Deelname van beide partijen aan bemiddeling is op vrijwillige basis; de inhoud van het contact is vertrouwelijk tenzij hier gezamenlijk andere afspraken over worden gemaakt.

Een bemiddeling na seksueel misbruik kan op elk gewenst moment plaatsvinden: kort na het gebeuren of jaren later. Zowel voor, tijdens als na een eventueel strafproces.

Als misbruik in het verleden heeft plaatsgehad dan kan *Perspectief Herstelbemiddeling* nagaan of de pleger benaderd kan worden. Als dat niet zo is, bijvoorbeeld door overlijden, zoekt *Perspectief* een vertegenwoordiger/gezagsdrager, die antwoorden kan geven of erkenning kan bieden.

In dit kader kwamen veel geslaagde bemiddelingen tot stand na vroeger seksueel misbruik in jeugdinstellingen, in de Rooms-Katholieke Kerk en in de sport.

De ozc adviseert het CB om met SHN en *Perspectief Herstelbemiddeling* in overleg te treden in hoeverre en op welke basis hun diensten onderdeel kunnen vormen van het meldpunt nieuwe stijl. De ozc heeft goede ervaringen met beide organisaties.

Pastorale zorg

De ozc is van oordeel dat het aanbeveling verdient dat de OKKN zelf tijdens het verloop van een melding, procedure, verwijzing etc. alsmede -en vooral- na afloop van het proces, waar nodig en waar mogelijk, pastorale zorg blijft verlenen aan het slachtoffer.

6. De klachtenprocedure nader bezien

De klachtenprocedure kan een (laatste) stap zijn in het traject dat een melder/slachtoffer heeft doorlopen in het Meldpunt. Dat hoeft niet want een slachtoffer kan ook besluiten om die stap niet te zetten, of om meteen te kiezen voor een klachtenprocedure. De weg via het Meldpunt verdient echter aanbeveling omdat dan eerst andere, minder "juridische" mogelijkheden aangewend kunnen worden. Bovendien is het goed dat iemand via het Meldpunt wordt voorbereid op en desgewenst wordt ondersteund in zo'n klachtenprocedure op tegenspraak, die vaak daardoor al emotioneel extra belastend is.

De OKKN beschikt reeds over een klachtenprocedure. Ze is gepubliceerd op de site van de OKKN. Uitgangspunt daarbij is de klacht van een slachtoffer over seksuele gedragingen jegens hem of haar van (kort gezegd) een functionaris van de OKKN.²⁴

Adviseren over een (gewijzigde) klachtenprocedure is geen expliciete opdracht aan de ozc, maar tijdens het onderzoek heeft de ozc enkele keren gesproken met mensen die deze procedure hadden doorlopen, dan wel met de uitvoering daarvan te maken hebben (gehad). Daarbij vielen een paar dingen op: de tamelijk wijdverbreide onbekendheid met het bestaan van de klachtenprocedure, zowel wat de inhoud als wat de organisatorische inbedding betreft (en dat gold ook voor pastores), de vrij lange duur ervan en de onbekendheid met hetgeen de andere partij naar voren had gebracht. Het leek de ozc daarom wenselijk hier enige aandacht aan te besteden.

De klachtencommissie (hierna ook de commissie)

In het huidige systeem is alleen de voorzitter van de commissie aangewezen. Pas als er een klacht binnenkomt worden de twee leden benoemd door het CB (na instemming en vaak na voordracht van de voorzitter van de commissie).

De ozc geeft het CB in overweging om (op voorhand) een complete commissie te benoemen: de voorzitter, twee leden en een secretaris, waarbij een van de leden tevens wordt aangewezen als plaatsvervangend voorzitter. Daarnaast is

²⁴ artikel 2 van de procedure. Zoals recent is gebleken is ook nu nog steeds mogelijk dat zich een slachtoffer meldt van wie de pleger is overleden. Het is aan het CB om zich af te vragen of, en zo ja hoe lang, daar een (aangepaste) klachtenprocedure voor beschikbaar moet zijn. Het ligt voor de hand dat in zo'n procedure de klacht gericht blijft tegen de dader, maar dat de kerkelijke gezagsdrager in die procedure kan optreden, niet namens (laat staan als) dader, maar als de gezagsdrager van de dader en derhalve als functioneel verantwoordelijke.

het goed om een plaatsvervangend lid/secretaris te benoemen. Het is gebruikelijk -zoals ook in de huidige regeling- om te benoemen voor een bepaalde termijn (bijvoorbeeld 4 jaar), echter met de mogelijkheid om één keer voor diezelfde termijn te herbenoemen. Aandachtspunt hierbij is wel de einddata van de termijnen zo te kiezen dat niet de hele commissie (of een groot deel ervan) tegelijkertijd aftreedt. Dit systeem heeft het voordeel dat bij binnenkomst van de klacht de commissie "klaar staat" en er geen tijd verloren gaat met het benoemen van de rest van de commissie. Een ander voordeel is dat de commissie als geheel enige ervaring opdoet en niet al te incidenteel optreedt. Zeker omdat tot nu toe het aantal klachten gering was. Bovendien is een voordeel dat er, ook als er geen klacht voorligt, een complete commissie bestaat. Dat biedt de mogelijkheid om de commissie desgewenst tussentijds om advies te vragen inzake kwesties die betrekking hebben op seksueel grensoverschrijdend gedrag.

De hoorzitting

De huidige procedure kent geen hoorzitting, waarbij klager en aangeklaagde de gelegenheid hebben hun verhaal aan elkaar te vertellen in aanwezigheid van de voltallige commissie en onder leiding van de voorzitter. In zo'n hoorzitting kunnen klager en aangeklaagde, maar ook de commissie, in een directe dialoog horen hoe ze elkaars gedrag hebben ervaren. Het geeft een aangeklaagde de mogelijkheid spijt te betuigen, waardoor soms alsnog een minnelijke oplossing wordt gevonden. Dat is natuurlijk niet altijd het geval; soms ook kan de opstelling van de aangeklaagde de teleurstelling vergroten of zelfs de kwaadheid aanwakkeren.

De procedure zoals nu beschreven in artikel 6 kent ook anderszins geen confrontatie van de verhalen van dader en slachtoffer. Dat biedt voor de commissie minder mogelijkheden om de verschillen in beleving en gepresenteerde feiten op tafel te krijgen en op waarde te schatten. Een nadeel is ook dat de ene partij niet bekend is met hetgeen de ander heeft verklaard. Bovendien lijkt de procedure daardoor aanmerkelijk bewerkelijker en (dus) tijdrovender, hetgeen ook bleek in de enkele procedures die de ozc heeft bekeken nadat klagers uit een procedure zich bij de ozc hadden gemeld.

Anderzijds kan het natuurlijk ook zo zijn dat of de klager of de aangeklaagde er juist bezwaar tegen heeft om gezamenlijk te worden gehoord. Dan nog lijkt het de ozc uit een oogpunt van directheid en tijdsbesparing te verkiezen dat klager en aangeklaagde (mondeling) op een hoorzitting worden gehoord, maar separaat. Ter waarborging van de rechten van de andere partij zou dan een

raadsman of vertrouwenspersoon van aangeklaagde aanwezig kunnen zijn bij het horen van klager; en andersom.

Pas als dat, om welke reden dan ook, niet mogelijk is zou de ozc kiezen voor de procedure van artikel 6. En dan nog zou de ozc willen adviseren dat klager en aangeklaagde wel kunnen kennisnemen van elkaars verhaal.

De rol van de diocesane bisschop

Het is naar het oordeel van de ozc meer voor de hand liggend dat de klacht wordt ingediend bij de (secretaris van de) klachtencommissie dan bij de bisschop. De secretaris kan meteen de procedure opstarten. In de huidige regeling zouden dan vervolgens vanuit de commissie het CB en de diocesane bisschop geïnformeerd moeten worden over het binnenkomen van de klacht. De ozc ziet echter geen reden om op dat moment al het CB te informeren en (dus) de namen van partijen te vermelden. Wèl ten aanzien van de diocesane bisschop: dat is functioneel, omdat hij mogelijk beschikt over informatie ten aanzien van (een van de) partijen die van belang kan zijn voor de klachtencommissie. Tevens kan de mededeling dat tegen een bepaalde functionaris een klacht is ingediend voor de diocesane bisschop reden zijn om voorlopige maatregelen te nemen.

De klachtencommissie kan op die manier bij haar kennisgeving desgewenst aan de bisschop tevens nadere informatie vragen over (een der) partijen.

Overigens kan de commissie natuurlijk ook besluiten later in de procedure de diocesane bisschop te (doen) horen of hem om nadere informatie vragen.

De rol van de diocesane bisschop als vermeld in artikel 9, eerste lid, dient o.i. in stand te blijven: hij is degene aan wie het advies wordt uitgebracht en degene die beslist over te nemen maatregelen of te treffen voorzieningen.

Echter, niet duidelijk is waartoe de bepaling dient (artikel 8, derde lid) dat de klachtencommissie haar advies schriftelijk voorlegt aan het Episcopaat dat daarvan melding maakt aan het CB. Te meer niet, nu dit (artikel 8) vooraf lijkt te gaan aan de advisering en de beslissing van de diocesane bisschop (artikel 9).

De ozc acht het functioneler als het advies wordt uitgebracht aan de diocesane bisschop die op basis daarvan een beslissing neemt over de te nemen maatregelen of te treffen voorzieningen. Wel zou hij, alvorens een beslissing te nemen, daarover desgewenst overleg moeten kunnen voeren met

zijn collega-bisschop(pen) en/of het CB²⁵. Zodra de diocesane bisschop zijn beslissing als bedoeld in artikel 9 heeft genomen, licht hij zo spoedig mogelijk (schriftelijk) het CB in over het advies alsook over zijn daarop gebaseerde beslissing. In de eerstvolgende vergadering kan een en ander onderwerp van bespreking zijn.

Tenslotte is van belang dat zowel partijen alsook de klachtencommissie te horen krijgen wat de diocesane bisschop met het advies van de klachtencommissie heeft gedaan.

²⁵ Indien artikel 9, vierde lid zich voordoet geldt uiteraard ook die procedure van artikel 9, 4.

7. Daadkrachtig en slagvaardig bestuur?

Zoals al blijkt uit het vraagteken gaat het bij dit thema, anders dan bij de zes voorgaande, niet om een aanbeveling, maar om een vraagpunt of aandachtspunt. Zoals bij de Algemene thema's in IV. C. bleek, wordt de huidige structuur van de OKKN door veel van onze gesprekspartners als positief ervaren: democratisch en laagdrempelig. Sommigen echter wijzen ook op de keerzijde; ze vrezen voor een zeker gebrek aan slagvaardigheid als die nodig is.

De ozc is van oordeel dat haar op dit punt grote terughoudendheid past, nu dit aspect samenhangt met en raakt aan de organisatie en structuur van de OKKN. Toch wil de ozc dit punt niet onbesproken laten. Het is immers duidelijk dat in de voorbije jaren een aantal geestelijken van de OKKN in seksueel opzicht misbruik heeft gemaakt van hun machtspositie ten aanzien van hun, vooral jongere, parochianen. En wie het rapport op zich laat inwerken zal niet aan de indruk kunnen ontkomen dat die situatie minder ernstig zou zijn geweest als er bij de leiding sprake was geweest van meer daadkracht en slagvaardigheid. Immers, hoewel de geruchten volop de ronde deden en er zelfs meldingen bij leidinggevenden binnenkwamen, is er niet opgetreden/ingegrepen. Slachtoffers die de moed hadden zich te melden bleven in de kou staan. Maatregelen tegen daders bleven uit, althans waren voor de buitenwereld niet als zodanig herkenbaar.

De vraag die zich opdringt is of toen voldoende duidelijk is geweest -zowel voor de omgeving als voor de functionarissen zelf- wie de bevoegdheid en de plicht, kortom de verantwoordelijkheid, had(den) om op te treden. Natuurlijk, er is niet helemaal niets gebeurd, maar dat lijkt meer afhankelijk te zijn geweest van een bepaalde persoonlijkheid dan van de functie die iemand had.

Toen de huidige leiding besloot dit probleem met betrekking tot het seksueel misbruik (alsnog) aan te pakken werd gekozen voor een klein crisisteam. Dat heeft naar het oordeel van vrijwel eenieder goed gewerkt. Het werd in de gesprekken regelmatig als voorbeeld gebruikt: bij het aanpakken van het probleem van het seksueel misbruik, waar kennelijk slagvaardigheid en daadkracht geboden was, werd de noodzaak gevoeld een klein crisisteam te formeren. De ozc acht het dan ook gerechtvaardigd om - in het kader van de maatregelen om herhaling te voorkomen- de vraag op te werpen of het niet verstandig is dat het CB de huidige structuur op dat punt nog eens onder de loep neemt.

Dat de ozc daar aandacht voor vraagt is mede ingegeven door de kritische opmerkingen die daarover in de loop van ons onderzoek met enige regelmaat

werden gemaakt door gesprekspartners. Hoewel vrijwel niemand zich tegenstander toonde van het CB als hoogste bestuursorgaan, werd wel enkele keren de vraag opgeworpen of het in deze vorm voldoende slagvaardigheid bezit in situaties waarin dat vereist is. Zeker in de huidige wereld die steeds sneller en complexer wordt en waarin steeds meer met andere organisaties moet worden samengewerkt.

Een vraag die daarbij regelmatig aan de orde kwam is of het wellicht overweging verdient, met behoud van het CB als hoogste orgaan, een dagelijks bestuur in te richten met eigen taken op het gebied van voorbereiden en uitvoeren van het beleid van het CB; derhalve onder eindverantwoordelijkheid en gezag van het CB.

Tenslotte

Het onderzoek is gesloten op 25 augustus 2018.

Onderhavig rapport is derhalve gebaseerd op mondelinge en schriftelijke informatie voor zover de onderzoekscommissie daar op die datum over beschikte.

Utrecht, 5 september 2018.

VI. BIJLAGEN

Bijlage 1 – Herderlijke boodschap d.d. 4 mei 2017

Broeders en zusters,

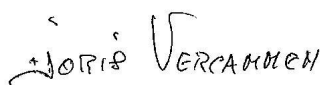
In de afgelopen week heeft een crisisteam van onze kerk verkend wat er allemaal nog speelt en speelde rondom seksuele misdragingen binnen de Oud-Katholieke Kerk in de afgelopen decennia. De bevindingen hebben ons opnieuw geschokt. In het geval van zeven geestelijken, van wie er vijf inmiddels zijn overleden, blijkt er sprake geweest te zijn van een onaanvaardbare seksuele houding in pastorale situaties.

Ook al zouden sommige van deze zaken van lang geleden dateren en reeds lang zijn verjaard, de kerk wil niet doen alsof ze daarmee ook niet zouden zijn gebeurd. Op grond van de twee gevallen die vorige week in de media naar voren zijn gekomen en de overige nu aan het licht gekomen gevallen van misbruik in het verleden heeft het Collegiaal Bestuur in zijn vergadering van 2 mei jongstleden besloten tot het laten verrichten van een onafhankelijk onderzoek naar deze voorvallen, naar de wijze waarop de kerk met deze gevallen is omgegaan en hoe zij hierover intern of extern al dan niet heeft gecommuniceerd.

Het onderzoek is bedoeld om op een zo onafhankelijke en transparant mogelijke wijze de vragen en onduidelijkheden die er bestaan te beantwoorden en om van daaruit aanbevelingen te geven die toekomstige gevallen van misbruik helpen voorkomen. Daarbij zal het mogelijke tekortschieten van de kerk en overtredingen door haar geestelijken ook grondig worden onderzocht.

De kerk hoopt de resultaten van dit onderzoek, zonder de namen van daders en slachtoffers in de openbaarheid te brengen, voor het einde van dit kalenderjaar te publiceren. We hopen met dit onderzoek bij te dragen aan het herstel van relaties en hun nu geschonden basis: vertrouwen.

Amersfoort, 5 mei 2017

+ Joris Vercammen

+ Dirk Jan Schoon

Bijlage 2 – Opdracht onderzoekscommissie

Het Collegiaal Bestuur van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland (OKKN) heeft in het voorjaar van 2017, naar aanleiding van meldingen van seksueel misbruik binnen haar organisatie, besloten tot het laten uitvoeren van een onafhankelijk onderzoek. In de daaropvolgende periode heeft het Collegiaal Bestuur, samen met een extern adviseur, gewerkt aan de juiste formulering van de onderzoeksopdracht en zijn de kandidaten gevonden waarmee een onderzoekscommissie gevormd kon worden.

Op 19 oktober jongstleden heeft het Collegiaal Bestuur de heer mr. G.A.M. (Wiel) Stevens benoemd tot voorzitter van de Onderzoekscommissie Seksueel Misbruik OKKN. De heer Stevens vervulde voor zijn pensionering in 2010 diverse functies in de rechterlijke macht, als laatste als president van het Gerechtshof 's-Hertogenbosch. Van mei 2011 tot heden is hij als voorzitter verantwoordelijk voor de werkzaamheden van de Klachtencommissie Seksueel Misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk (RKK) in Nederland.

Het Collegiaal Bestuur heeft, op voordracht van de voorzitter van de onderzoekscommissie, de volgende personen benoemd als leden van de Onderzoekscommissie Seksueel Misbruik OKKN.

Mw. mr. A.M. Denekamp-Mulder, secretaris

Mw. Denekamp is als juriste gespecialiseerd in klachtrecht. Zij is sinds 2008 betrokken bij de klachtenbehandeling seksueel misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland en is vanaf 2011 lid van de Klachtencommissie van de RKK.

Mw. drs. L. Erftemeyer, lid

Mw. Erftemeyer is pedagoge met een specialisatie in slachtofferhulp. Zij heeft veel onderzoeks- en beleidservaring en is sinds 2012 lid van de Klachtencommissie Seksueel Misbruik RKK.

Dhr. drs. A.A.M. Oostveen, lid

De heer Oostveen is psychotherapeut en klinisch psycholoog en heeft ruime ervaring in het behandelen van slachtoffers van seksueel geweld en hun naasten. Hij is vanaf 2011 lid geweest van de Klachtencommissie Seksueel Misbruik RKK.

De Onderzoekscommissie Seksueel Misbruik OKKN is werkzaam vanaf 1 november 2017. Het streven is het onderzoek af te ronden voor 1 juni 2018. De haalbaarheid van dit streven zal worden bepaald door de commissie zelf. Uitgangspunt is een onderzoek, waarin kwaliteit prevaleert boven snelheid.

Het doel van het onderzoek is tweeledig en wordt als volgt omschreven:

Recht doen aan de slachtoffers.

Het voorstellen van maatregelen om in de toekomst seksueel misbruik binnen de OKKN zo veel als mogelijk te voorkomen.

De volledige werkwijze van de Onderzoekscommissie Seksueel Misbruik OKKN is beschreven in een protocol, waaraan de commissie nu voor de laatste details de hand legt. Direct na afronding hiervan zal het protocol beschikbaar gesteld worden stellen voor publicatie (via www.okkn.nl).

Bijlage 3 – Protocol OZC seksueel misbruik OKKN

Inleiding

Naar aanleiding van het bekend worden van een aantal gevallen van seksueel misbruik binnen de Oud-Katholieke Kerk van Nederland (de OKKN), heeft het Collegiaal Bestuur van de OKKN besloten tot nader onderzoek.

Het doel van het onderzoek is tweeledig:

Recht doen aan de slachtoffers.

Het treffen van maatregelen om seksueel misbruik voortaan zo veel als mogelijk te voorkomen.

Het Collegiaal Bestuur heeft daartoe een onafhankelijke Onderzoekscommissie inzake seksueel misbruik en/of grensoverschrijdend gedrag door kerkelijke functionarissen ingesteld. Het gaat om een tijdelijke commissie.

Gedurende de zittingstermijn van de onderzoekscommissie zal dit Protocol voor grote delen het bestaande 'Protocol Misbruik in Pastorale Relaties' vervangen. De taken van de klachtencommissie worden overgenomen door de Onderzoekscommissie Seksueel Misbruik OKKN. Het meldpunt SMPR blijft voor slachtoffers beschikbaar.

Het 'Protocol Misbruik in Pastorale Relaties' is, voorzien van opmerkingen t.a.v. van de gewijzigde procedure, als bijlage bij dit document gevoegd.

De commissie zal werkzaam zijn vanaf 1 november 2017. Het streven is het onderzoek af te ronden voor 1 juni 2018. De haalbaarheid van dit streven zal worden bepaald door de commissie zelf en mede afhangen van het aantal te onderzoeken meldingen. Uitgangspunt is een kwalitatief goed onderzoek. Kwaliteit prevaleert boven snelheid.

Meldingen

Slachtoffers, getuigen en anderen die kennis dragen van seksueel misbruik of grensoverschrijdend gedrag door een functionaris van de kerk wordt verzocht daarvan melding te doen zoals aangegeven onder 2.2 en 2.3.

Getuigen zijn niet alleen degenen die het misbruik en/of grensoverschrijdend gedrag hebben waargenomen, maar ook degenen die hierover rechtstreeks door het slachtoffer zijn ingelicht. Met anderen wordt bedoeld op personen die "van horen zeggen" weet hebben van misbruik en/of grensoverschrijdend gedrag.

Van getuigen wordt verwacht dat zij voor de melding aan de onderzoekscommissie met het slachtoffer hebben besproken dat zij deze melding zullen doen. Als het slachtoffer hier niet mee akkoord gaat, kan alleen een geanonimiseerde melding van misbruik en/of grensoverschrijdend gedrag worden gedaan.

Anderen die "van horen zeggen" weet hebben van misbruik en/of grensoverschrijdend gedrag wordt aangeraden 'de weg terug te volgen' naar de 'bron (meestal getuige)' van waaruit het bericht afkomstig is, hen te laten weten dat ze een melding gaan doen bij de onderzoekscommissie en dat de onderzoekscommissie contact met hen zal opnemen. In het geval de 'bron' is overleden, om andere redenen niet meer kan worden benaderd, ofwel niet aan het onderzoek wil deelnemen, kan worden overwogen het slachtoffer zelf te benaderen (zie 2.1.3).

In alle gevallen geldt dat wanneer het slachtoffer (rechtstreeks of via de getuige) geen expliciete toestemming voor de melding geeft er alleen een geanonimiseerde melding kan worden gedaan. Ook de anonimiteit van een bron/getuige die niet aan het onderzoek wenst deel te nemen dient te worden gewaarborgd.

Getuigen en anderen dienen bij de melding aan de onderzoekscommissie aan te geven of het slachtoffer bekend is met hun melding.

Bij meldingen door getuigen en anderen zal de commissie zich ervan vergewissen of het slachtoffer de melding wil overnemen.

Zo ja, dan wordt de melding verder behandeld op naam van het slachtoffer.

Zo nee, dan zijn er twee mogelijkheden:

het slachtoffer stemt in met een verder onderzoek waarbij haar/zijn naam als slachtoffer bekend is; of het slachtoffer stemt uitsluitend in met een anoniem onderzoek, waaraan zij/hij wel of niet zal meewerken.

Melding kan worden gedaan van seksueel misbruik dan wel van grensoverschrijdend gedrag. Hierbij wordt zo mogelijk een naam of aanduiding van pleger, slachtoffer en getuigen gegeven.

Meldingen kunnen worden gedaan bij het secretariaat van de onderzoekscommissie via de hulplijn 'Verbreek de Stilte' van Slachtofferhulp Nederland. De contactgegevens zijn:

Telefoonnummer: 0900-9999001

Website: www.verbreekdestilte.nl (voor mail of chat)

De dossiers van lopende en/of afgehandelde zaken die voor de klachtencommissie zijn gebracht, zullen ten bate van het onderzoek aan de onderzoekscommissie beschikbaar worden gesteld.

De commissie zal een en ander strikt vertrouwelijk behandelen. De behandeling van de melding geschiedt met gesloten deuren. Bij de behandeling van de klacht en bij het advies aan de bisschop wordt de naam van het slachtoffer uitsluitend bekend gemaakt aan de bisschop, de aangeklaagde en aan getuigen, indien het slachtoffer daarmee heeft ingestemd.

Publicatie of andere vormen van communicatie door de commissie in de openbaarheid vinden steeds geanonimiseerd plaats ten aanzien van het slachtoffer, de aangeklaagde en (desgewenst) van een derde/betrokkene (bijv. getuigen).

Taak en werkwijze

De commissie voert een of meer gesprekken met degene die de melding heeft gedaan en in ieder geval -zo mogelijk- met het slachtoffer. Slachtoffers kunnen zich tijdens het gesprek laten vergezellen door een vertrouwenspersoon.

De gesprekken hebben tot doel:

vaststellen en/of verifiëren van feiten;

bespreken wat de melder met de melding beoogt;

bespreken wat een slachtoffer van de kerk verwacht; de commissie kan desgewenst suggesties doen of het slachtoffer van advies dienen.

De commissie kan (en zal -doorgaans-) ook gesprekken voeren met de aangeklaagde, getuigen, de bisschop onder wiens gezag de aangeklaagde valt en andere personen die zij van belang acht.

De commissie brengt advies uit aan de bisschop die als kerkelijke gezagsdrager van de aangeklaagde moet worden aangemerkt. Dat advies betreft onder meer:

of de melding/klacht geheel of gedeeltelijk gegrond ⁽²⁶⁾ moet worden geacht;
of en op welke wijze het slachtoffer erkenning, excuus en/of genoegdoening kan worden gegeven;
of maatregelen noodzakelijk of gewenst zijn.

De gesprekken en de overige werkzaamheden van de commissie vinden plaats op een neutrale locatie en zo mogelijk in overleg met betrokkenen.

Na afloop van haar werkzaamheden brengt de commissie een eindrapport uit aan het Collegiaal Bestuur, en draagt zorg voor een passende publicatie van het eindrapport naar buiten. In het eindrapport doet zij verslag van haar werkzaamheden en bevindingen. ⁽²⁷⁾

De voorzitter van de commissie kan bepalen dat voorbereidende, inventariserende en oriënterende werkzaamheden of gesprekken worden verricht of gevoerd door de voorzitter en/of de secretaris, dan wel door een lid van de commissie.

Instelling/Organisatie

Het Collegiaal Bestuur benoemt de voorzitter van de commissie. De twee leden en de secretaris van de commissie worden op voordracht van de voorzitter door het Collegiaal bestuur benoemd.

Het Collegiaal Bestuur stelt de taak en werkwijze van de commissie vast in overleg met de voorzitter van de commissie. Wijziging van deze regeling door het Collegiaal Bestuur is slechts mogelijk met instemming van de voorzitter van de commissie. In gevallen waarin deze regeling niet voorziet beslist de voorzitter van de commissie na consultatie van het Collegiaal Bestuur.

De commissie doet haar werk in volledige onafhankelijkheid van het Collegiaal Bestuur en van de bisschoppen. Het Collegiaal Bestuur en/of de individuele bisschoppen kunnen de commissie geen aanwijzingen of instructies geven ten aanzien van de behandeling van individuele gevallen, noch daarover de commissie ter verantwoording roepen. De commissie legt verantwoording af van haar werkzaamheden in het eindverslag.

Vastgesteld door de voorzitter van de Onderzoekscommissie Seksueel Misbruik OKKN en het Collegiaal Bestuur van de OKKN.

Namens deze

Mr. G.A.M. Stevens
Voorzitter Onderzoekscommissie

Mgr. D.J. Schoon
Voorzitter Collegiaal Bestuur

²⁶ Een melding of klacht zal (gedeeltelijk) gegrond worden verklaard als uit het verhaal zelf of uit nader onderzoek zodanige feiten, omstandigheden en aanwijzingen blijken dat het verhaal voor een objectieve derde aannemelijk is.

²⁷ Zij besteedt daarbij aandacht aan de punten zoals vermeld in de "Onderzoeksopdracht: een conceptformulering", en doet waar mogelijk aanbevelingen, met name ook over het Protocol Seksueel Misbruik in Pastorale Relatie, de rol en het functioneren van de SMPR en de rol en het functioneren van de klachtencommissie.

Bijlage 4 – Advies klachtencommissie (geanonimiseerd)

Advies van de Klachtencommissie Seksueel Misbruik Oud Katholieke Kerk in Nederland

Betreft de klacht van [B] tegen [A].

Korte omschrijving van de klacht:

[B] heeft een klacht ingediend tegen [A]. De beschuldiging luidt dat [B] heeft misbruikt toen hij [B] tijdelijk bij [A] in huis verbleef. Ook zou hij naaktfoto's van [B] gemaakt hebben. De klager was toen 15 jaar.

Gevolgde procedure:

De klacht is op 2 maart 2015 ontvangen door Mgr. [A]. Het Collegiaal Bestuur benoemde als leden van de klachtencommissie: Mevrouw A. Parmentier met ingang van 14 april 2015 en de heer J. Mulder met ingang van 25 maart 2015. De heer H.W. Stenvers is eerder benoemd als permanent voorzitter van de commissie.

Op 18 mei voerde de commissie een gesprek met de klager, [A]. Op 20 mei 2015 stuurde klager per email een paar toevoegingen naar aanleiding van het gesprek. Deze zijn aan het verslag toegevoegd. Het verslag van het gesprek werd op 26 mei aan klager per email gezonden, die op 1 juni 2015 reageerde met enige toevoegingen. Hiermee werd dit verslag vastgesteld.

Op 1 juni voerde de commissie een gesprek met de aangeklaagde, [A]. Op 10 juni werd het verslag per email aan de aangeklaagde gestuurd.

De commissie heeft vastgesteld dat met de ontvangst van de schriftelijke instemming van klager en aangeklaagde met de respectievelijke verslagen, het dossier compleet is.

Het dossier omvat:

1. Het klaagschrift
2. Het verslag van het gesprek met [A], klager
3. Het verslag van het gesprek met [A], aangeklaagde.

Beoordeling van de klacht en advies

Opdracht

De opdracht van de commissie is om te beoordelen of sprake is van seksueel misbruik als bedoeld in artikel 2, derde lid van de klachtenprocedure en advies uit te brengen aan het Episcopaat.

Oordeel

De commissie is unaniem van oordeel dat er sprake is geweest van seksueel misbruik van [B] zoals omschreven in het klaagschrift. Het misbruik heeft plaatsgevonden in een periode dat er sprake was van een pastorale relatie tussen [A] en [B]. Als verzwarende omstandigheid geldt dat [B] ten tijde van het misbruik minderjarig was. [A]

De commissie is verder van oordeel dat andere pastores en de leiding van de kerk in de loop der jaren niet altijd alert hebben gereageerd op signalen van de klager. Hierdoor heeft hij zich duidelijk miskend gevoeld.

Advies

Het advies van de commissie is drieledig:

1. Met betrekking tot de aangeklaagde

De commissie stelt vast dat de weg naar het strafrecht is afgesloten omdat het feit inmiddels is verjaard. Dit was al het geval op het moment dat de verjaring op dit soort feiten werd opgeheven.

De commissie stelt ook vast dat [A] met emeritaat is en voor zover de commissie kan vaststellen uitsluitend nog voorgeat in vieringen.

De commissie adviseert het episcopaat dusdanige maatregelen te nemen dat de aangeklaagde op geen enkele wijze beroepsmatig in aanraking komt met jongeren. Daarnaast adviseert de commissie het episcopaat te stimuleren dat [A] eenduidig en onvoorwaardelijk schriftelijk zijn spijt betuigt aan [B] ten aanzien van het misbruik.

2. Met betrekking tot de Oud Katholieke Kerk

De commissie adviseert de kerkleiding om eenduidig en onvoorwaardelijk schriftelijk aan [B] te laten weten dat zij betreurt dat er niet alert genoeg is gereageerd op signalen en dat hij daarmee het gevoel heeft gehad in de steek gelaten te zijn.

De commissie adviseert dat de verslagen van de gesprekken tussen [B] en [Mgr.] alsnog aan hem ter hand worden gesteld.

3. Met betrekking tot de klager

De commissie adviseert dat de kerk positief ingaat op het verzoek van [B] tot vergoeding tot vergoeding van psychotherapie en/of EMDR.

Amsterdam, [redacted]

H.W. Stenvers, voorzitter

Bijlage 5 – Brief n.a.v. advies klachtencommissie (geanonimiseerd)

[REDACTED]

[REDACTED]
[REDACTED]

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Amsterdam, 15 september 2015

Geachte [REDACTED],

Zoals ik je vorige week mailde, heeft het Dagelijks Bestuur van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland zich in zijn vergadering van gisteren over de aanbevelingen uit het rapport van de klachtencommissie van 8 juli uitgesproken. Omdat ik zelf deze maanden sabbatsverlof heb, was ik daar niet bij, maar ik werd gisteravond van het resultaat van de bespreking op de hoogte gesteld. Het Dagelijks Bestuur verzocht mij als voorzitter van het Collegiaal Bestuur, als bisschop van [REDACTED] en als jouw pastoor je dat resultaat mede te delen, hetgeen ik hierbij doe.

Vooraf wil ik je zeggen dat de gevolgde procedure het Bestuur, net zoals dat voor jou geldt, te lang heeft geduurd en daardoor van alle betrokkenen onnodig veel energie heeft gevraagd. We kunnen daar verschillende redenen voor aanwijzen, maar daar is deze brief niet voor bedoeld. Ik wil je alleen melden, dat de ervaring van het afgelopen half jaar ons – helaas – heeft duidelijk gemaakt, dat we aan een grondige herziening van die procedure moeten gaan werken.

Over de aanbevelingen van de klachtencommissie heeft het Bestuur het volgende besloten.

1. Met betrekking tot het functioneren van [REDACTED] deelt het Bestuur de mening van de klachtencommissie, dat voorkomen moet worden dat [REDACTED] beroepsmatig nog met jongeren in aanraking komt. Als emerituspastoor en priester functioneert [REDACTED] al langere tijd alleen nog als voorganger. Omdat we gezien [REDACTED] gevorderde leeftijd en niet optimale gezondheidstoestand een totaalverbod op dit voorgaan een gevaarlijke en daarom te vergaande maatregel achten, heeft het Bestuur besloten [REDACTED] alleen daar te laten voorgaan, waar [REDACTED] niet in contact met jongeren kan komen. Daarnaast zal ikzelf – zoals de klachtencommissie dat aanbeveelt – [REDACTED] vragen om ook schriftelijk [REDACTED] spijt over het misbruik aan jou te betuigen.
2. Met betrekking tot onze kerk is het Bestuur van mening dat zij zo adequaat mogelijk heeft gereageerd op de klacht die je hebt ingediend. Voor zover zij dat niet gedaan heeft, betreurt zij dat en betuigt ze jou bij deze haar diepe spijt. Zoals je weet heeft [REDACTED] direct actie ondernomen toen [REDACTED] van je moeder van het misbruik hoorde, waarna wij onze twee gesprekken hebben gehad. Toen je besloot om toch een formele klacht in te dienen, heeft het Bestuur van de kerk ook direct een klachtencommissie ingesteld, alles volgens de afgesproken procedure waarop wij zoals eerder gezegd inmiddels de nodige kritiek hebben. De signalen die de

klachtencommissie in haar aanbeveling noemt zijn inderdaad niet bij de bisschop of het Bestuur van de kerk aangekomen, zodat zij daar ook niet alert op hebben kunnen reageren. [REDACTED] heeft naar eer en geweten betuigd dat [REDACTED] je signalen destijds niet heeft opgemerkt. Aangezien we [REDACTED] kennen als een gewetensvolle en gevoelige persoon, kunnen wij niet met zekerheid zeggen dat dat alleen aan [REDACTED] onvermogen toe te schrijven zou zijn. Maar hoe dit verder ook zij, om toch recht te doen aan het feit dat jij je daardoor in de steek gelaten hebt gevoeld, hebben wij als bisschoppen ons voorgenomen onze pastoors en andere geestelijken te trainen op het omgaan met dit soort uiterst gevoelige en moeilijke zaken.

3. Met betrekking tot jouzelf is het Bestuur bereid om bij te dragen in de kosten van psychotherapie en/of EMDR, zoals de klachtencommissie dat aanbeveelt. We beschouwen dit niet als een manier om het misbruik uit het verleden en de gevolgen daarvan die jij nog steeds ervaart af te kopen, maar als een uiting van onze pastorale zorg voor mensen, die de kern vormt van onze opdracht als kerk in de wereld. Je kunt de rekening van de therapeut dus opsturen aan het Bisschoppelijk Buro OKKN, Koningin Wilhelminalaan 3, 3818 HN Amersfoort.

Beste [REDACTED], met deze besluiten hoopt het Bestuur zoveel mogelijk aan de aanbevelingen van de klachtencommissie tegemoet te komen en ze uit te voeren. We hopen je duidelijk gemaakt te hebben, dat we je klacht serieus hebben genomen. Daarnaast spannen we ons ervoor in, om een herhaling van het misbruik dat jij hebt ervaren in de toekomst te voorkomen. Ten slotte hopen we dat deze maatregelen je althans enigszins zullen helpen bij de verwerking van het misbruik en dat ook de therapie je daarbij van dienst zal zijn.

Met vriendelijke groeten,

Bijlage 6 – Schikking (geanonimiseerd)

Onderzoekscommissie Seksueel Misbruik OKKN

Schikking inzake de klacht van [redacted] tegen [redacted]

Tijdens een zitting op [redacted] te Amersfoort heeft de Onderzoekscommissie Seksueel Misbruik OKKN de klacht van [redacted] tegen [redacted] besproken alsmede de daarmee samenhangende problematiek.

Aanwezig waren: de onderzoekscommissie;
[redacted], klager, [redacted];
mgr D.J. Schoon, bisschop van Haarlem, namens de OKKN.

[redacted] heeft tijdens deze zitting een nadere toelichting gegeven op hetgeen hem als slachtoffer is overkomen alsmede op de gang van zaken nadat de Klachtencommissie daarover advies had uitgebracht.

Mgr. Schoon heeft als kerkelijke gezagsdrager van de OKKN het leed dat klager is aangedaan erkend en daarvoor zijn spijt betuigd. Namens de kerk heeft hij zijn excuus aangeboden omdat hetgeen klager is overkomen, niet had mogen gebeuren. Hij heeft aan klager als genoegdoening voor het ondervonden leed een bedrag van [redacted] (euro) aangeboden, waarin is opgenomen een eenmalig bedrag voor de kosten van psychotherapie en/of EMDR zoals door de klachtencommissie geadviseerd.

Klager heeft dat bedrag aanvaard als genoegdoening en compensatie voor het leed en de immateriële schade die hij heeft ondervonden door en in verband met het seksueel misbruik, alsmede de gevolgen ervan, en hij verklaart daarvoor bij dezen finale kwijting te verlenen aan de OKKN, zijn ambtsdragers en medewerkers.

Opgemaakt en getekend

te

[redacted]

dd.

[redacted]

[redacted]

te

Amsterdam.....

dd.

[redacted]

[Handwritten signature]
(Mgr. D. J. Schoon, bisschop van Haarlem)

te

Spaarndam.....

dd.

[redacted]

namens de onderzoekscommissie:

[redacted] (Mr. G.A.M. Stevens, voorzitter)

[redacted] (Mr. A.M.T. Denekamp-Mulder, secretaris) *MD*

Bijlage 7 – Afkortingen

CB	Collegiaal Bestuur
OKKN	Oud-Katholieke Kerk Nederland
ozc of commissie	onderzoekscommissie seksueel misbruik OKKN
SHN	Slachtofferhulp Nederland
SMPR	Seksueel Misbruik in Pastorale Relaties
VOG	Verklaring Omtrent het Gedrag